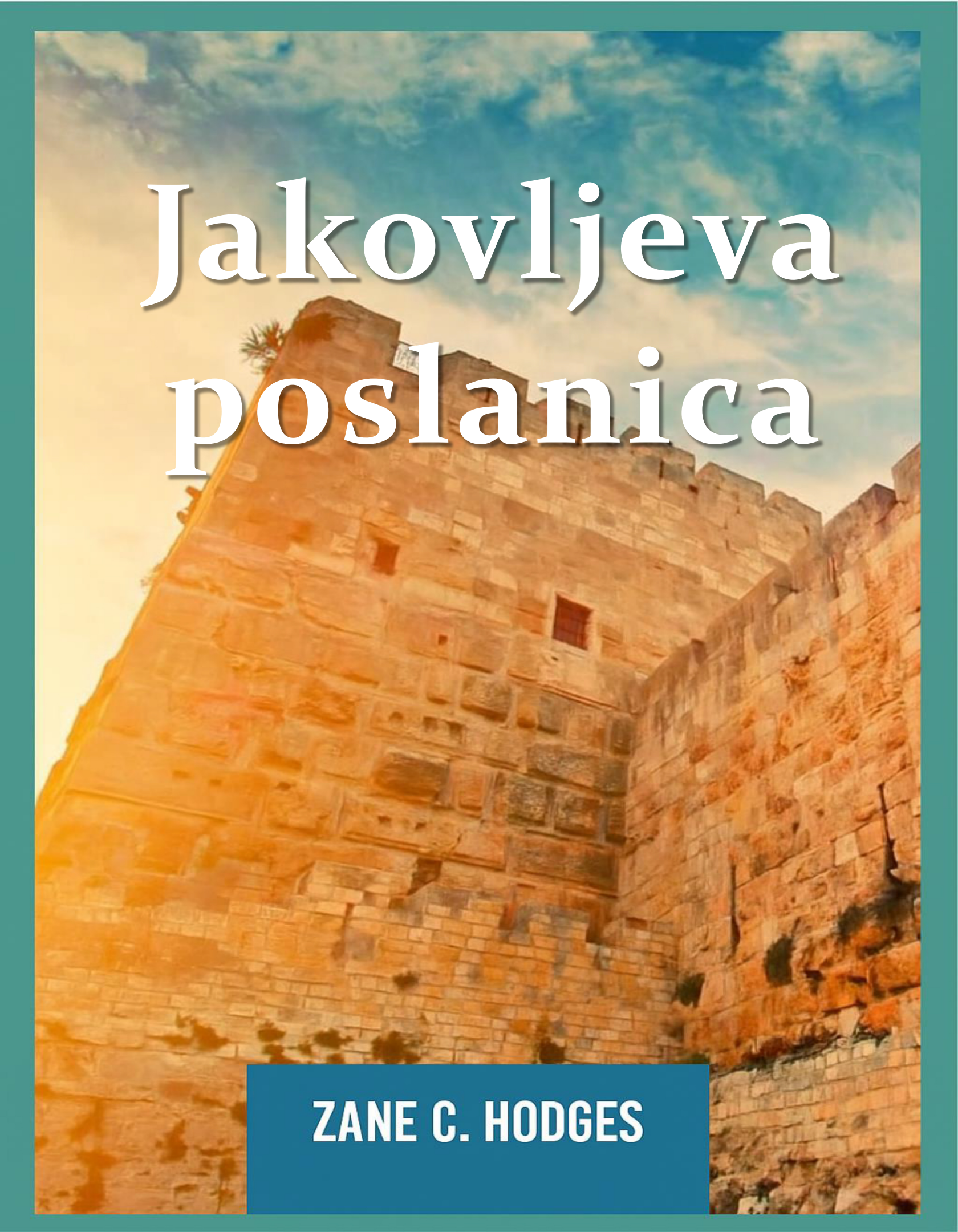

Jakovljeva poslanica

ZANE C. HODGES

Jakovljeva poslanica

ZANE C. HODGES

UVOD

Jakovljeva poslanica je prekrasno oblikovano kršćansko pismo koje je napisao vješt komunikator s pastirskim srcem. Njegov je stil jezgrovit i eksplicitan, koristi širok raspon učinkovitih ilustracija, zbog čega je lako povjerovati da je također usmeno poučavao Božju istinu s priličnom snagom.

Kao nezamjenjiv dio novozavjetnog kanona, ova poslanica svojom dubokom sadržajnošću potpuno opovrgava Lutherovu početnu ocjenu kao "poslanicu od slame". Jakovljeva poslanica predstavlja glas velikog kršćanskog vođe, čije razumijevanje duhovnog života i ljudske naravi jednako je bilo kojem u Novom zavjetu. Suvremena Crkva zanemaruje iznimno praktične Jakovljeve opomene na vlastitu štetu.

Autorstvo

Autor sebe naziva *Jakovom, slugom Božjim i Gospodina Isusa Krista* (1:1). No, koji je to Jakov? "Jakov" koji se najčešće povezuje s ovim pismom je Isusov polubrat. Ako je poslanica napisana nakon smrti apostola Jakova (vidi raspravu o datumu), tada je Jakov, brat Gospodinov, bio jedini poznati Jakov koji je ostao u kršćanskoj crkvi u Palestini. U tom bi slučaju bilo sasvim prirodno i skromno da se nazove jednostavno "slugom Boga i Gospodina Isusa Krista" (1:1). Vjerojatno je i da je nositelj poslanice poznavao njezina autora te bi o tome obavijestio primatelje gdje god se čitala. Osim toga, ton autoriteta u poslanici pretpostavlja prilično uglednu i prepoznatu osobu, a ne nekog nepoznatog Jakova.

Stoga ne postoje uvjerljivi razlozi da se odbaci tradicionalno gledište da je autor poslanice Jakov, Gospodinov brat. Naprotiv, poslanica se u mnogim važnim pojedinostima skladno uklapa u takvu identifikaciju pisca.

Primatelji, datum i odredište

Jakov svoje ciljane primatelje označava kao "dvanaest plemena" (1:1). Time primatelje prirodno poistovjećuje sa Židovima, što se vidi i iz tona i sadržaja poslanice. Sadržaj poslanice u potpunosti potvrđuje ovu tvrdnju. Ideja da je Jakovljeva poslanica nekršćanski židovski spis u koji su naknadno umetnuti kršćanski dijelovi danas se s pravom smatra izmišljenom. Jakov ne spominje pogane, niti pokazuje svijest o vrsti evangelizacije koja je bila karakteristična za Pavlovu misiju. To upućuje na mogućnost da je poslanica napisana prije nego što je započelo naviještanje evanđelja poganima, kako je zapisano u Djelima apostolskim.

Ako je tradicionalni datum Jakovljeve smrti (Ad 62, 62. godine po. Kr.) točan, poslanica nije mogla nastati nakon toga. Štoviše, izostanak bilo kakve zabrinutosti zbog pitanja koja su se pojavila obraćanjem pogana upućuje na mogućnost da bi pismo moglo biti datirano još ranije, već sredinom ili krajem 30-ih godina. Uzimajući 3. travnja Ad 33 kao datum raspeća, obraćenje Savla iz Tarza (Pavla) moglo se dogoditi Ad 34, što ostavlja otprilike godinu dana ili nešto više za događaje opisane u Djelima 1–9. U tom bi slučaju poslanica mogla biti datirana već u Ad

34. Ako se Jakovljeva poslanica smješta u tako rani kontekst, prije širenja evanđelja među poganima, tada se izraz *dvanaest plemena koja su u rasijanju* može ispravno razumjeti. Izraz *u rasijanju* prevodi grčke riječi *en tē diaspora* ("u dijaspori"). Od svoje prvobitne zajedničke prisutnosti u Jeruzalemu (usp. Djela 4:32–35), rani kršćani bili su "rasijani" po Judeji i Samariji. U Djelima 8:1 engleski izraz *they were... scattered* prevodi se grčkom riječju *diesparēsan*, koja dolazi od istoga korijena kao *diaspora*. Ako je Jakov ovu poslanicu napisao toj raspršenoj zajednici nedugo nakon što su prošli kroz to teško i uznemirujuće iskustvo, njegov pastirski naglasak na duhovnoj vrijednosti kušnji je vrlo prikladan.

Moguće je da je poslanica napisana čak i prije evangelizacije Samarije. No, budući da su Samarijanci bili rasno povezani sa Židovima, rani su kršćani mogli promatrati njihova obraćenja kao povratak u duhovnu zajednicu *dvanaest plemena*, koja su tada činila pravi Izrael (usp. Rimljanima 2:28–29). Pažljivo proučavanje ranih poglavlja Djela apostolskih pokazuje da kršćani tada još nisu doživljavali Crkvu kao stvarnost različitu od Izraela po svrsi i naravi. To će razumijevanje doći kasnije, po Pavlu i po ostalim *svetim apostolima i prorocima* rane Crkve (Efežanima 3:5).

Zaključno, Jakovljeva poslanica bila je pastirsko pismo upućeno raspršenim židovskim vjernicima u Palestini, vjerojatno u vrijeme prije Pavlove početne misije u poganski svijet, tj. u Arabiju (Galaćanima 1:17). To bi upućivalo na datum pisanja oko Ad 34 ili 35. Ako je točno, Jakovljeva poslanica je daleko najraniji dokument Novoga zavjeta (Galaćanima, sljedeća napisana knjiga, može se datirati oko Ad 49).

Svrha

Jakov piše kršćanima koji su bili raspršeni (1:1) zbog progona koje je nastao nakon Stjepanove smrti. Ovaj se progon vjerojatno sada smirio (vidi Djela 9:31). Nema sumnje da je sjećanje na njihovu nedavnu nevolju još uvijek bilo svježije u umovima čitatelja. No prošlo je dovoljno vremena da se pojave nove teškoće, a napetosti koje su one izazvale pokazale su se u različitim unutarnjim crkvenim problemima, poput prepirki i sukoba (4:1). Jakovljevo pismo je pokušaj da ohrabri te vjernike da se suoče s kušnjama s vjerom i ustrajnošću (5:7-8,10), te da obnove duh mira unutar crkvenih zajednica (5:9).

Struktura Jakovljevog pisma pomaže nam da još pobliže definiramo njegovu svrhu. Trostruka opomena iz 1:19, "neka svaki čovjek bude brz na slušanje, spor na govor, spor na srdžbu", zapravo je ključ za razvoj poslanice. Jakov za svoje pismo usvaja strukturu poznatu i odobrenu za govore drevnih pisaca retorike. Naravno, kao što je suvremena retorička kritika istaknula, novozavjetni su dokumenti gotovo sigurno bili namijenjeni javnom čitanju u crkvama. Dakle Jakovljevo pismo je u osnovi govor ili propovijed, sastavljena u pisanom obliku. Njegovi osnovni elementi su sljedeći: predgovor, ili prolog (1:2-18), iza kojeg slijedi tematski iskaz (1:19-20); tijelo, koju su grčki retoričari nazivali *kephalaia*, ili "glave" (1:21-5:6); i epilog (5:7-20). Skica u nastavku prikazuje ovu strukturu. Imajući na umu ovaj temeljni plan, tematski materijal u 1:19-20 otkriva Jakovljevu svrhu kako je izložena u sljedećem pregledu.

PREGLED

I. Pozdrav (1:1)

II. Proslov: Ispravno reagirajte na kušnje (1:2-18)

A. Kušnje su dobrodošle (1:2-11)

B. Ne optužujte Boga (1:12-18)

III. Tema: Ispravno ponašanje u kušnjama (1:19-20)

IV. Tijelo: Njeguajte potrebno ponašanje (1:21–5:6)

A. Budite brzi na slušanje (1:21–2:26)

B. Budite spori u govoru (3:1-18)

C. Budite spori na gnjev (4:1–5:6)

V. Epilog: Ustrajte u kušnjama do kraja (5:7-20)

A. Ustrajnost će biti primjereno nagrađena (5:7-11)

B. Ustrajnost može biti potpomognuta molitvom (5:12-20)

KOMENTAR

I. Pozdrav (1:1)

1:1 Autor poslanice očito je bio Jakov, jedan od Isusove polubraće (*vidi Uvod*). Također je bio istaknuti vođa jeruzalemske crkve. Ipak, on ne polaže pravo na nikakvu prestižnu titulu, već sebe jednostavno naziva **slugom Boga i Gospodina Isusa Krista**. Ova se poniznost mogla očekivati od čovjeka koji je odrastao u istom kućanstvu s bezgrešnim Božjim Sinom.

Jakov se obraća publici koju naziva **dvanaesterim plemenima koja su rasuta po inozemstvu**. Ako je ova poslanica napisana židovskim kršćanima nedugo nakon prvog progona crkve u Jeruzalemu (oko AD 35; *vidi Uvod*), adresati su *istinski* vjernički Izrael unutar većeg Židovskog naroda (usp. Rimljanima 2:28 -29; 9:6-8).

II. Proslov: Ispravno reagirajte na kušnje (1:2-18)

A. *Kušnje su dobrodošle* (1:2-11)

1:2-4 Jakov svoje čitatelje naziva svojom **braćom**, ne zato što su sunarodnjaci Židovi, nego zato što su rođeni odozgo, od...Riječi istine (1:18; usp. Djela 9:30; 10:23 itd.). Ovakav oblik

obraćanja, (*moja*) *braćo*, čest je u ovoj poslanici (1:16,19; 2:1,5,14; 3:1,10,12; 4:11; 5:7,9,10,12,19). Čak i površno čitanje 1:2-18 pokazuje da autor svoje čitatelje smatra kršćanima. Može se reći da nigdje u pismu - čak ni u 2:14-26 - ne odaje ni najmanju sumnju da su oni u njegovoj publici doista njegova braća ili sestre u Gospodinu. Ako se ne uoči ova jednostavna i očita činjenica, može se pasti u močvaru iskrivljenih tumačenja, baš kao što su mnogi tumači Jakova zapravo učinili.

Riječi **svom radošću smatrajte** zapravo su početne riječi stiha 2 (na grčkom). Oni pogađaju točno onu notu trijumfa koju Jakov želi za svoju kršćansku braću da čuju. Trebali bi biti radosni u kušnjama jer kušnje imaju pozitivnu i vrlo korisnu svrhu u Božjem planu. Ta je svrha ovdje navedena kao nešto što je poznato čitateljima. Božja namjera da dopusti da vjera bude testirana je proizvesti **strpljenje**, točnije, "izdržljivost" ili "ustrajnost". Bog je u poslu izgradnje jakih kršćanskih muškaraca i žena koji mogu ustrajati u teškim vremenima bez da klonu.

Vjernici ne smiju biti nestrpljivi. Ovo je suština stiha 4. Kada Jakov potiče svoje čitatelje da dopuste "ustrajnosti" (**strpljivosti**) **da ima svoje savršeno djelovanje**, on misli da trebaju dopustiti Gospodinu da izvrši potpuno djelo ustrajnosti u njima. Naravno, pod *savršenim* Jakov ne misli na bezgrešno savršenstvo. Obje grčke riječi, *savršen* i *potpun*, znače otprilike istu misao, ali se mogu prevesti na sljedeći način: "da budeš potpun i bez ikakvih nedostataka."

1:5 Jedan od nedostataka koji problemi često otkrivaju je nedostatak mudrosti. Stoga, ako "ustrajnost" treba izvršiti svoj "potpuni posao", potrebno je nadoknaditi nedostatak **mudrosti** vjernika. Naravno, Jakov ovdje ne govori o bilo kakvoj *mudrosti*, budući da će vjernici uvijek biti manjkavi u mnogim takvim područjima dok su još u tijelu. Umjesto toga, u ovom kontekstu, Jakov govori o toj posebnoj mudrosti koja je potrebna da se nose s *raznim kušnjama* koje doživljavaju.

Dakle, ako određena kušnja razotkrije određeni nedostatak mudrosti u nekom području, što bi vjernik trebao učiniti? Jakovov odgovor je da bi se trebao moliti za ovu mudrost. Bog voli davati mudrost i daruje je obilno. **Tražite**, ponavlja Jakov, **i dat će vam se** (usp. Matej 7:7; Luka 11:9).

1:6 Međutim, postoji jedan uvjet. Zahtjev za mudrošću mora se uputiti **u vjeri** (stih 6). To također znači da se zahtjev mora uputiti bez sumnje. Vjera i sumnja su naravno suprotnosti. Kad netko sumnja, on ne vjeruje. Kad netko vjeruje, ne sumnja. (Vidi Matej 14:31; 21:21; 28:17; Marko 11:23; Rimljanima 14:23). Kršćanin koji dolazi Bogu za mudrost mora doći sa smirenim pouzdanjem u Gospodina. Ako je njegovo srce uzdrmano sumnjama u Božju volju ili sposobnost da ispuni zahtjev, onda ovaj kršćanin **je kao morski val kojeg vjetar pokreće i baca**. To jest, on je u stisku neizvjesnosti i nedoumice.

1:7 Njegov nedostatak povjerenja u Onoga kome se obraća u molitvi je ozbiljan. Doista, to je uvreda samom Bogu. Takav čovjek ne bi trebao očekivati da će **primiti bilo što od Gospodina**. Baš kao što kršćanski život počinje s povjerenjem da je vječni život po vjeri u Krista, tako da vjernikova stalna potreba za mudrošću mora biti tražena od Boga sa sličnim povjerenjem. S druge strane, ne smije se pretpostaviti da će odgovor na molitvu za mudrost doći poput munje u trenutku kada se zatraži. Takav bi zaključak ovdje zanemario kontekst Jakovljeve misli. Jakov je upravo rekao da je Božji cilj u kušnjama opskrbiti ona duhovna dobra koja nedostaju (stihovi 3-4). Stoga se može očekivati da će Bog odgovoriti na njegovu molitvu za mudrost kroz samu kušnju, dok je *podnosi* sve dok se Božje *savršeno djelo* u njemu ne završi.

Prikladna molitva može biti: "Oče, pomози mi da iz ove kušnje steknem mudrost koju želiš da imam."

1:8 Kršćanin koji se ne može odlučiti da prepusti svoju potrebu za mudrošću s pouzdanjem u Božje ruke duhovno je nestabilan. On je, zapravo, **dvouman** (dipsychos, "dvodušni"), neka vrsta "podvojene ličnosti". Jedan dio njega zna da tu potrebu za razlučivanje mora ostaviti kod Boga, dok drugi dio i dalje osjeća da može i mora sam riješiti zagonetku. Rezultat takve unutarnje podjele u perspektivi vjerojatno će biti cik-cak tijekom djelovanja ispunjen pogreškama i krivim počecima. Kršćanin koji kombinira nedostatak mudrosti s duhom "sumnjivog Tome" glavni je kandidat da napravi nered. Ili, kako to Jakov kaže, **nestabilan je na svim putevima**.

1:9 Kako bi onda **brat niskog položaja** trebao prihvatiti kušnje? (Pod *nižim bratom* Jakov vjerojatno misli na "siromašnog brata", budući da je u kontrastu s *bogatim* [bratom] u stihu 10.) Nema li kršćanin niskog statusa u životu dovoljno problema samo na temelju svog statusa? Kako takav *brat* može mirno, dapače radosno prihvatiti dodatne kušnje koje ga često snalaze, osobito one koje proizlaze iz same činjenice da je kršćanin? Jakovovo rješenje je jednostavno. Taj bi brat svoje kušnje trebao smatrati oblikom **uzvišenosti**.

U neposrednom kontekstu predlažu se dva razloga za to. Prvo, Bog obraća pozornost na *niskog brata* koristeći kušnje kako bi ga učinio boljom osobom (stihovi 3-4). Nema veće časti nego biti predmetom Božje brige pune ljubavi. Također Bog priprema dati ovom bratu *krunu života*, koja dolazi onima koji izdrže kušnje (r. 12 i rasprava). I to je *uzvišenost*. Stoga je *uzvišenost* niskog brata prisutna (u samoj kušnji) i prospektivna (u ishodu kušnje). Ovo bi, dakle, trebala biti perspektiva siromašne osobe na nevolju.

1:10 Situacija je drugačija za **bogatog brata**. Bogati kršćanski brat trebao bi se **ponositi** (također implicirano iz stiha 9) svojim osobnim kušnjama kao oblikom **poniženja**. Poput svih ljudi s obilnim materijalnim bogatstvom, imućni kršćanin može lako zaboraviti **da će proći kao cvijet u polju**.

Kušnje, međutim, mogu poslužiti Bogu da ga podsjeti na prolaznost njegova vlastitog zemaljskog života i na to kako brzo sva njegova materijalna dobra mogu biti izgubljena (usp. Luka 12:18-21). Trebao bi se radovati svojim patnjama jer ga ponižavaju i jer, naposljetku, on je samo ljudsko biće čiji je život "para koja se nakratko pojavi i zatim nestane" (Jakovljeva 4:14).

1:11. Kako bi naglasio svoju misao, Jakov uspoređuje bogataša s običnom *travom* u polju čija **trava vene** pod **gorućom vrućinom**. Njegove će **potrage** naglo prestati kad umre. Bogati kršćanin može uzeti priliku iz svojih nevolja da se podsjeti na sve ovo.

B. Ne optužujte Boga (1:12-18)

1:12 Jakov ovdje započinje drugu cjelinu svog uvoda. Onaj tko zauzme stav koji mu je Jakov propisao u stihovima 2-11, **podnosi iskušenje** (*peirasmos*; ista riječ prevedena je *kušnje* u retku 2) i može predviđati nagradu. Podnošenje iskušenja (i kušnji) uzrokovat će da vjernici budu **dokazani**. Upotrebom riječi *dokazan* (*dokimos*), Jakov aludira na razvoj karaktera o kojem govori u stihovima 2-4 (usp. Rimljanima 5:3-4a). Kod kršćanina čija je ustrajnost kroz kušnje surađivala u stvaranju priznatog karaktera (*dokimēn*) doista je *blagoslovljen* od Boga.

Razlog zašto ga treba smatrati **blagoslovljenim** je taj što će (budući da je postao utvrđen) **primiti krunu života**. Ovdje se postavlja pitanje je li kruna života, o kojoj Jakov govori, sadašnja korist ili buduća. Oba su gledišta moguća, ali *život* o kojemu je riječ ne smije se brkati s besplatnim darom života koji Jakov kratko spominje (stihovi 17-18; usp. Rimljanima 6:23; Otkrivenje 22:17 itd.). Jasno je da se stih 12 odnosi na *nagradu* za izdržane kušnje.

Ako se ima u vidu *buduća* nagrada, paralelni stih mogao bi biti Galaćanima 6:8, gdje je buduća "žetva" vjernikovih djela predstavljena kao žetva *vječnog života*. Iako vječni život mora biti primljen u početku kao dar, mogućnost da ga imaju "u izobilju" (Ivan 10:10) pruža se poslušnim kršćanima.

Vjerojatnije je da Jakov ima na umu način na koji Bog obogaćuje nečije *sadašnje* iskustvo života, kada je testiranje uspješno izdržano. Ovo tumačenje poprima veliku vjerojatnost u svjetlu Jakovljeve kasnije izjave u 5:11. Očito je da ova izjava preuzima teme iz 1:3-12, uključujući referencu na "blažene" (1:12) u riječima "blaženima...zovemo" (5:11).

Svaki židovsko-kršćanski čitatelj Jakova znao bi kako je Bog okrunio Jobov život blagoslovima nakon što su njegova iskušenja završila. Stoga se čini vrlo vjerojatnim da se radi o obogaćivanju *vremenskog* iskustva života (duhovno uvijek, ponekad materijalno) na koje Jakov misli u izrazu *kruna života*.

Konačno, ovo iskustvo je **za one koji Ga vole**. Samo je njima Bog *obeačio* ovu *krunu života*. Zapravo, može se reći da je svaka od *raznih kušnji* vjernika na neki način test njihove ljubavi prema Bogu. Sa svakim testom dolazi iskušenje da se odupre Božjoj volji da uopće pošalje kušnju ili iskušenje te da se protivi tome i tako odbije dopustiti Bogu da izvrši djelo izgradnje karaktera koje On želi izvršiti. Tek kada se s ljubavlju pokore Božjoj moćnoj ruci, nalaze *krunu života*.

1:13 U ovom trenutku u svom prologu Jakov čini suptilan pomak u korištenju riječi *peirasmos* od njezinog šireg značenja "kušnje" ili "iskušavanja" (st. 2-12) do užeg značenja "iskušenja" ili "nagovaranja na zlo." U svakom "kušanju" (u širem smislu) postoji i "kušnja" na zlo (uži smisao).

Osoba koja tvrdi: "**Bog me iskušava**", je zaboravio da **Bog ne može biti iskušavan zlom, niti On...ikoga iskušava**. Umjesto toga, izvor iskušenja je unutarinja privlačnost koju vrše *vlastite* [zle] želje. Kad ljudi ne bi bili zli, oni ne bi imali takve želje i bili bi slobodni od pogrešnih impulsa.

Ako se Bog ne može iskušati, neki su se pitali kakav je Isus. Iako je Isus bio čovjek, bio je savršen i svet i nije imao grešnu prirodu. Ipak, bio je u Njegovom tijelu, ne u Njegovom božanstvu, zato je bio iskušavan od Sotone.

1:14 Jasno je da u ovom odlomku Jakov misli na "iskušenje" u subjektivnom smislu. Sva Sotonina nastojanja da navede ljude na zlo i sva svjetska zavođenja ne bi imala uopće učinka na osobu osim ako je ne **odvuku i namame vlastite želje**. Nema iskušenja osim kada osoba smatra da je zlo na neki način poželjno.

Jakov potvrđuje da Bog nikoga ne iskušava. To znači da Bog nije osobno posrednik kušnje, ali Jakovljeve riječi ostavljaju prostora za istinu da Bog dopušta drugima da se uključe u kušnju. Job je klasičan primjer. Sam Bog nije iskušavao Joba, ali je dopustio Sotoni da to učini. Stoga čitatelji Jakovljeve poslanice ne smiju griješno optuživati Boga za odgovornost za njihova iskušenja. Umjesto toga, odgovornost je njihova vlastita zbog vlastitih zlih srca.

1:15 Jakov sada prati potencijalno smrtonosne posljedice u koje čovjeka mogu dovesti zle želje. Jezik kojim se služi je jezik rađanja. **Želja** (kao da jeste žena) doživljava "začeće" i **potom rađa (tiktei) grijeh**.

Želja je, kaže Jakov, majka grijeha. Takvo začeće se događa kada se želja, ili požuda, sjedini s ljudskom voljom, tako da rađanje grijeha postaje odluka srca.

Ali nakon što se grijeh rađa kroz požudu, on raste (ili se ponavlja) i dostiže zrelost (tj. **potpuno je odrastao**). Tada grijeh zauzvrat rađa vlastito dijete - naime **smrt** (grijeh...**rađa** [apokyeō, "generira"] *smrt*).

Smrt je, dakle, potomak grešne požude ili *želje*. *Smrt* je slijepa ulica u koju ga požuda može odvesti. Ovu točku ponovno potvrđuje Jakov u 5:20. Istina da je fizička smrt krajnjim kraj grešnog ponašanja ponavlja se u Knjizi izreka (npr. 10:27; 11:19, 12:28; 13:14; 19:16).

Budući da Jakov piše svojoj kršćanskoj braći (vidi raspravu u Jakovu 1:2), jasno je da čak i nanovo rođeni kršćanin može koketirati s preranom fizičkom smrću prepuštajući se svojim grešnim požudama. Ovo je vrlo ozbiljno razmatranje. Ali trenutačno pokajanje od grijeha, to jest, okretanje od pogreške njegova puta (5:20), može odrezati grijeh prije nego što potpuno odraste i tako spasi *grešnika od smrti*.

1:16 Dakle, Jakovljeva kršćanska braća i sestre ne bi smjeli dopustiti da budu prevareni. Iskušenje na zlo može dovesti do fizičke smrti, a smrt je sušta suprotnost te vrste dara koji Bog uvijek daruje. Zapravo, smrt je užasna posljedica zarađena grijehom (Rimljanima 6:23), ali Bog je u osnovi Darovatelj.

1:17 Uistinu, On je besprijekoran Darovatelj, za razliku od svih zemaljskih darovatelja. **Svaki dobar dar i svaki savršeni dar** je od Njega i **dolazi odozgo**. Moglo se očekivati da će Jakov reći da Bog daje *samo dobre i savršene* darove, ali on zapravo govori više od toga. Gdje god postoji tako nešto kao besprijekoran dar, taj dar je *nužno odozgo*. Nasuprot tome, svi su ljudski darovi na neki način manjkavi jer je čovjek koji ih daje manjkav. Samo Bog može dati *savršene* darove. To je zato što je On **Otac svjetla, kod kojeg nema ni promjene ni zasjenjenja zbog mijene**. Bog je nepromjenjiv u Njegovoj aktivnosti davanja.

1:18 Kršćani bi trebali znati ovu istinu (stih 17) najbolje od svih, a Jakovljevi čitatelji su kršćani. Stoga Jakov može reći za njih i za sebe: **Svojom nas je voljom izveo**, odnosno On nas je "rodio".

Ova je izjava jasno povezana s kontekstom. Jakovova riječ *jer nas je izveo* (apokyeō) ista je riječ korištena u stihu 15 za "rađa". Grijeh, kaže Jakov, "rađa" smrt, ali Bog "rađa" *vjernike*! Štoviše, nije povezano sa "voljom" čovjeka, čime bi ona mogla biti manjkava zbog iskvarivosti te "volje". Umjesto toga, novo rođenje nalazi svoj izvor u Božjoj volji (Njegova vlastita volja) i **ostvareno je riječju istine**.

Božja uloga u obraćenju može se opisati kao otkrivenje. Kao čin *Njegove dobre volje*, On zapovijeda da svjetlost evanđelja zasja u srce osobe kako bi mogla tu svjetlost pretvoriti u vjeru, isto kao što je i Isus rekao Petru nakon njegovog velikog priznanja (Matej 16:17). To, naravno, na nikakav način ne umanjuje čovjekovu odgovornost da traži Boga i svjetlost koju samo On može dati (Djela 17:26-27; Hebrejima 11:6).

Stoga je učenje koje se zove "Gospodnje spasenje" pogrešno. Inzistiranjem na tome da je spasonosna vjera čin volje, ruši se biblijski koncept vjere kao prihvatanje Božje istine. Bog je

spasenje osmislio kao besplatni dar i eliminira načelo ljudskog hvalisanja. Ako bi postojalo neko ljudsko djelovanje koje bi se moglo izvršiti izvan vjerovanja, tada spasenje postaje nešto što mi činimo, a ne ono što Bog čini. Biblijska spasonosna vjera je uvjerenje ili vjerovanje u ono što Bog kaže u evanđelju (Rimljanima 4:21). Ovdje nema mjesta za čovjekovu volju, čak ni kada je pod utjecajem Božjeg Duha. Bog zapovijeda da svjetlost Njegove Riječi zasja u srce osobe i, kao slijepci koji iznenada počnu vidjeti, ona je doživljava kao istinu (2. Korinćanima 4:6). Jednom kada je prihvaćena kao istina, tj. vjerovana, nema prostora za djelovanje čovjekove volje. Vjera i regeneracija su već nastale.

Rezultat ovog nevjerojatnog djela Božje volje i Riječi je da mi, koji smo ponovno rođeni, postajemo **svojevrсна prвина Njegovih stvorenja**. Prijevod u NKJV koji kaže **da bismo mogli biti** pomalo je dvosmislen, baš kao i izvorni grčki izraz (*eis to einai*). Grčka fraza može označavati ili *svrhu* ili *rezultat*. Ako bi ideja bila svrha, Jakov bi mogao reći: "Bog nas je regenerirao kako bismo nakon toga bili (postali)..." . Ako je ideja *rezultat*, onda ove riječi sugeriraju: "Bog nas je regenerirao tako da smo (već) svojevrсна prвина..." . Ideja Pisma se čini prirodnijom jer daje koheziju Jakovljevoj izjavi time što jasno pokazuje da vjernik jest kao rezultat Božje regenerirajuće aktivnosti.

Jakovljeva poanta je ta da je Božji dar novog života toliko dobar i savršen da kada netko posjeduje taj život, on postaje predznak onoga što će Bog učiniti za sva svoja stvorenja (sve stvorene stvari). Kao što prvi plodovi s polja (*prvine*) sugeriraju kvalitetu cijele žetve, tako je i čudo regeneracije toliko divno da ono što Bog planira za cijelo stvorenje također može biti nazvano *regeneracijom* (Matej 19:28). Iako Jakov priznaje da analogija nije potpuno točna (vjernici su *neka vrsta prvina*), ona učinkovito prenosi njegovu poantu. U daru novog života nema nedostataka; inače ne bi mogao biti pravi model onoga što Bog želi učiniti za cijelo ukupno stvorenje.

III. Tema: Ispravno ponašanje u kušnjama (1:19-20)

1:19 Jakov sada iznosi svoj odgovor na pitanje kako se ponašati u stresnim okolnostima. Riječ **dakle** pokazuje povezanost s onime što je prethodno rečeno. Postoji smisao u kojem su izjave u stihovima 19-20 tematske za cijelu poslanicu. Iako su savjeti koje sadrže svakako dobri savjeti za sve vrijeme i situacije, ove su opomene posebno prikladne za one koji prolaze kroz kušnje i iskušenja. Postoje tri opomene.

Prvo, **budi brz na slušanje**. Volja za ispravnim slušanjem osnovni je sastojak uspješne izdržljivosti tijekom iskušenja. Iako je ova osobina potrebna u svakom trenutku, kada vjernik doživi stres, odmah treba biti pažljiv prema mudrosti koju mu Bog nudi kroz svoju Riječ ili kroz savjet drugih temeljen na toj Riječi.

Međutim, obično su ljudi skloni brže govoriti nego *slušati* u trenucima stresa. Stoga je druga opomena biti **spor na govor**. Želja za iznošenjem vlastitih misli i osjećaja tijekom iskušenja treba biti suzdržana. Kao što se često kaže, ništa se ne može naučiti dok se govori! Možda se čak može istaknuti da je Jobova pobjeda u iskušenju bila pojačana njegovim kratkim, ali značajnim izjavama u Jobu 1 i 2 (1:21; 2:10). Tek kada je odlučio uključiti svoje tzv. prijatelje u širi dijalog, oština njegove pobjede u iskušenju bila je oslabljena. Dobro je za svakoga tko je pod stresom prakticirati "pokriti usta", to jest, biti *spor na govor*.

Treća opomena je biti **spor na gnjev**. Svi znaju da je *gnjev* (orgē, "bijes") jedna od najčešćih ljudskih reakcija u teškim vremenima. Ljudsko srce lako podliježe gnjevu zbog neželjenih događaja. Tada ljudi počinju kriviti druge, pa čak i Boga, za svoje nevolje. Očito, sposobnost izbjegavanja gnjeva u takvim vremenima izuzetno je pohvalna osobina.

1:20 No, takvo suzdržavanje nije samo pohvalno; ono je i funkcionalno. **Jer**, dodaje Jakov, **ljudski gnjev ne proizvodi Božju pravednost**. Konačni cilj za kršćanina koji prolazi kroz iskušenje jest ostvarenje Božje *pravednosti* u njegovom životu. Moralno poboljšanje koje osoba može postići kroz iskušenja (usp. stihove 2-4) u konačnici je rast u pravednosti i sličnosti Kristu.

Stihovi 19-20 zaključuju Prolog i također anticipiraju sadržaj glavne cjeline poslanice. Tema Jakovljeve poslanice je iskušenje: njezina tema je ispravno ponašanje tijekom iskušenja. Takvo ponašanje sastoji se od volje za slušanjem, opreza u govoru i suzdržanosti u izražavanju gnjeva.

IV. Tijelo: Razvijaj potrebne osobine (1:21-5:6)

A. Budi brz na slušanje (1:21-2:26)

1. Više od samog slušanja (1:21-27)

1:21 Sada kada je Jakov sažeo temu poslanice (stihovi 19-20), započinje opsežno izlaganje svoje teme. Riječ **stoga** (*dio*) označava novu točku polazišta. Nije dovoljno samo izjaviti zahtjeve iz stiha 19. On također mora ispitati njihove posljedice. Koliko bi lako čitatelj mogao reći: "Naravno da sam brz u slušanju Božje Riječi!" No Jakovljevo izlaganje stavlja tu tvrdnju na ispit. Vjernik koji želi **primiti... usaditi Riječ** mora se pripremiti i negativno i pozitivno. Negativno, **trebao bi ostaviti po strani svu prljavštinu i preplavljenost zloće**. Pozitivno, treba **primiti** (ili, "dati dobrodošlicu" [*dexasthe*]) Riječi **s krotkošću**.

Potrebna priprema za "slušanje" Riječi jest odbacivanje zla. Riječ prevedena kao *odložiti* (*apotithēmi*) često se koristila za uklanjanje odjeće. Zlo se opisuje kao *sva nečistoća* i kao *izlijevanje opačina*. Jakov naziva "zlo" ne normalnim izraslinama u životu kršćanina.

Kao sjeme *usađeno* u njih, Riječ je unijela novi život u njih. To je dakle bila "urođena" Riječ koja je njima kao nanovo rođenim ljudima bila prirodna i urođena. (Pogledajte Petrovu upotrebu slike *sjemena* za novo rođenje u 1. Petrovoj 1:23-25.) Kao što sjeme pšenice sadrži u sebi cijeli potencijal iz kojeg može rasti potpuno razvijena pšenica, tako i evanđelje. Iako je poruka spasenja jednostavna, sjeme života koje je usađeno kad vjerujemo u ovu poruku sadrži ogromni potencijal koji samo kršćanska poslušnost može u potpunosti razviti.

Osim toga, *usađena Riječ* može donijeti ogromnu korist, jer Jakov kaže svojim čitateljima da je **sposobna spasiti njihove duše**. Mnogi čitatelji i tumači automatski reaguju na frazu *spasiti vaše duše* na engleskom jeziku, što ih navodi da je shvate kao vječno spasenje od pakla. Međutim, nijedan Jakovljev čitatelj nije mogao razumjeti ovaj tekst na takav način. Grčka fraza koja se ovdje koristi (*sōsai tas psychas hymōn*) bila je uobičajena i koristila se u značenju

"spasiti život". Koristi se i u hebrejskom Starom zavjetu, kao i u Novom zavjetu, upravo u tom smislu (vidi Postanak 19:17; 32:30; 1. Samuelova 19:11; Jeremija 48:6; Marko 3:4; Luka 6:9). Ovo je i očito značenje u Jakovu 5:20, koje se odnosi na fizičko spašavanje života *od smrti*. Nema nijednog mjesta u cijeloj grčkoj Bibliji (tj. Novi zavjet plus Septuaginta, grčki prijevod Starog zavjeta) gdje ova fraza označava oslobođenje od pakla. (Za metaforu koju je Gospodin upotrijebio u vezi s ovom frazom pogledajte rasprave o Mateju 16:24-28; Marku 8:34-38; Luki 9:23-27.)

Značenje koje podaci podržavaju - "spasiti vaše živote" - upravo je značenje koje najviše odgovara ovom kontekstu. Čitatelji su već ponovo rođeni (v. 18) i nisu u potrebi da budu spašeni od pakla. Štoviše, Jakov je upravo govorio o smrtonosnim posljedicama grijeha (stihovi 14-15). U tom svjetlu značenje stiha 21 postaje jasno: iako grijeh može dovesti do fizičke smrti, Božja Riječ, pravilno primljena, može sačuvati fizički život (usp. Izreke 10:27; 11:19; 12:28; 13:14; 19:16).

S lingvističkog i kontekstualnog stajališta, kao i s perspektive hebrejske mudrosti, nema nikakve legitimne sumnje u Jakovljevo značenje u ovom stihu. Ako se ove riječi shvate kao referenca na vječno spasenje, tada se čini očita pogreška u tumačenju (eisegeza - čitanje vlastitih ideja u tekst). Dok god čitatelj to bude radio u stihu 21, ne samo da će pogrešno shvatiti sam stih, nego će pogrešno shvatiti cijelu poslanicu, uključujući 2:14-26!

1:22 Koliko god bilo važno primiti usađenu Riječ s očišćenim srcem i krotkim duhom, postoji još jedan ključni korak. Moraju postati **izvršitelji Riječi**. Jakovljevi čitatelji nikada ne smiju dopustiti da postanu samo **slušatelji**; umjesto toga, moraju je poslušati. Jakov se koristi činjenicom da riječ "slušati", i na hebrejskom i na grčkom, može značiti ili "osjetiti" ili "slušati odgovorno", tj. "poslušati". U svom izlaganju zapovijedi biti *brz na slušanje* (redak 19), Jakov želi da njegovi slušatelji shvate kako redovito slušanje Božje Riječi na crkvenim okupljanjima nije sve što on ima na umu.

Biti *brz na slušanje*, u svom najdubljem značenju, znači također "biti brz na poslušnost". Ako su čitatelji ikada mislili da je samo obraćanje pažnje na Sveto pismo dovoljno, bili su u zabludi. S takvim stavom **obmanjivali** bi sami sebe. Analogija danas bi bila kršćanin koji je fasciniran izlaganjem i proučavanjem Božje Riječi, ali koji je vrlo malo toga usvojio u svoj svakodnevni život.

1:23 Jakov zatim ističe da slušanje Riječi bez djelovanja nalikuje na gledanju u ogledalo, a potom zaboravljanju onoga što smo malo prije vidjeli.

Ono što se vidi u tom ogledalu Jakov opisuje kao **njegovo prirodno lice** (*to prosōpon tēs geneseōs autou*). Precizniji prijevod fraze bio bi "lice njegova rođenja". U riječi "rođenje" (*geneseōs*) može se čuti, kao i u riječi "urođeno" (redak 21), dodatni odjek čitateljskog iskustva regeneracije (redak 18). "Implantirana [urođena] riječ" (Božje ogledalo; 2. Korinćanima 3:18) otkriva kršćanskim slušateljima pravo "lice" njihovog novog rođenja u Božjoj obitelji. Pokazuje im što oni zapravo stvarno jesu u *Kristu*, a time i kako se *trebaju ponašati* u skladu s tom slikom o sebi.

1:24 Ovaj pristup kršćanskoj moralnosti temeljna je značajka novozavjetnih poslanica. Počinjemo prepoznavanjem onoga što stvarno jesmo zahvaljujući Božjoj milosti, a zatim nam

je zapovjedbena da se ponašamo *u skladu* s tim (usp. Rimljanima 6:5-14; 1. Korinćanima 6:15, 19-20; Galaćanima 2:20; Efežanima 4:1; Kološanima 3:1-4; 2. Petrova 1:3-7). Tako je vjernik koji sluša Riječ, ali izlazi i zanemaruje ono što mu je pokazano, zapravo poput osobe koja **odmah zaboravi kakav je čovjek**. Biti samo slušatelj Božje istine znači zaboraviti vlastiti pravi identitet kao ponovno rođeno i opravdano Božje dijete, te se ponašati kao da to nije.

1:25 U suprotnosti s takvom osobom je kršćanin koji **nije zaboravan slušatelj, već onaj koji čini djelo**. *Činitelj djela (poiētēs ergou)* u općem smislu označava "onoga koji čini djela". Ovo je Jakovljevo prvo spominjanje dobrih djela u nizu odjeljaka koji vode do 2:14-26.

Savršen zakon slobode je duhovno "ogledalo" u koji vjernik gleda kada čuje "usađenu riječ". Budući da zapovijedi ovog kršćanskog *zakona* odgovaraju njegovoj najdubljoj prirodi kao ponovo rođene osobe, one nisu ni na koji način oblik ropstva, već su "*zakon slobode*". Ono što kršćanin zapravo uči iz Riječi (kao što je vidljivo u stihovima 23-24) jest *postati* (u ponašanju) ono što već jest zbog svoje regenerirane naravi. Kada osoba čini nešto kao prirodni izraz svoje prave naravi, očito uživa u *slobodi* biti ono što jest.

Kršćanin koji **gleda u... i nastavlja u** Božjoj Riječi je onaj koji se pokorava božanskoj vlasti (zakonu), no u tome zapravo nalazi pravu slobodu. Lako se može zamisliti da je Jakov osobno čuo Isusa kako kaže: "Ako ostanete u Mojoj riječi, zaista ste Moji učenici. I upoznat ćete istinu, i istina će vas osloboditi" (Ivan 8:31-32). Takva istinska slobodna poslušnost Bogu je tajna "spašavanja naših života" (Jakovljeva 1:21) i uživanje u svim drugim blagoslovima koje Bog odabire darovati vjernicima. Onaj koji *čini... djelo* (ili "onaj koji čini djela") u ovom stihu, a nije samo slušatelj Riječi, je osoba **koja će biti blagoslovljena u onome što čini**.

1:26 Crkva ili crkve kojima Jakov piše (vidi *Uvod*) au daleko od savršenstva (vidi poglavlje 4). Vjerojatno sadrže mnoge pojedince koji sebe smatraju vrlo preciznima u svojim religijskim običajima i tako dostojnima blagoslova o kojima je Jakov upravo govorio (redak 25). No, često se događa da ljudi svedu poslušnost Bogu na obavljanje različitih vjerskih rutina. U Jakovljevom vremenu to bi moglo uključivati redovito sudjelovanje u kršćanskom bogoslužju, kao i molitve i post. Riječi za "vjerski" i "religija" (redak 27) ovdje su bili izrazi koji su opisivali baš takve aktivnosti. Jakov se ne bavi prakticiranjem vjerskih običaja, koliko god oni bili vrijedni i na svom mjestu. Umjesto toga, on je zabrinut zbog svakodnevnog ponašanja u odnosu na druge ljude.

Jakov potpuno odbacuje *religiju* svakog kršćanina koji ne ograničava uporabu vlastitog **jezika**. Posvećene molitve na javnim ili privatnim mjestima ne vrijede mnogo ako osoba koja ih upućuje ima usne pune kleveta, prijevara i psovki dok razgovara s drugim ljudima (vidi 3:9-10).

1:27 Isto tako, svaki pokušaj da se bude *religiozan* pada u vodu ako se ne pomaže potrebnima ili ako postoji bilo kakva grešna praksa koja proizlazi iz nevjerničkog svijeta oko njih. **Čista i neiskvarena religija** puno je više od nekoliko osnovnih liturgijskih rutina. Bog i Otac Jakovljevih čitatelja - Otac svjetlosti koji ih je regenerirao (redak 17-18) - tražio je više od takvih rutina. Ono što najbolje izražava Njegovu prirodu i karakter je milosrđe i osobna moralna čistoća. To znači da su Jakovljevi čitatelji **trebali posjetiti sirote i udovice u njihovim nevoljama, te se čuvati od nečistoće svijeta**. Svaki kršćanin koji se ne uključi i ne pomogne onima koji imaju veće materijalne potrebe od njegovih vlastitih, ozbiljno je u opasnosti da

bude zaražen sebičnošću, pohlepom i ravnodušnošću svijeta. Nema nikakve količine molitve niti prisutnosti na crkvenim obredima koji mogu nadoknaditi gubitak sućuti i angažiranosti prema siromašnima. Dobrotvorni rad prema siromašnima, ako je kanaliziran na neosoban način kroz vladu ili druge institucije, nije isto kao i osobna uključenost.

2. Više od obične moralnosti (2:1-13)

2:1. Razvijajući temu "brzi na slušanju" (vidi 1:19), Jakov ističe da *slušati* znači više od samog slušanja Riječi. To također uključuje *činjenje* te Riječi (1:21-25), no ne samo u smislu poštivanja ceremonijalnih rutina, već kroz djela milosrđa onima u potrebi (1:26-27). Takva djela čuvaju osobu od svjetskih "mrlja" (1:27). Ova posljednja točka čini most prema sljedećoj cjelini (2:1-13).

Jedna svjetska mrlja koju treba pažljivo izbjegavati je **pristranost**. Poštovanje prema bogatima i prezir prema siromašnima uvijek su bili obilježja svjetovnosti, stoga Jakov inzistira da je takva diskriminacija prema siromašnima nedostojna **vjere** koju njegovi čitatelji imaju u **našeg Gospodina Isusa Krista**. To je sve više istinito jer je **Krist Gospodar slave**.

2:2 Jakov, naglašava kao dostojni propovjednik i prikazuje oštro različiti tretman koji bi mogao doživjeti bogato odjeven čovjek pri posjetu kršćanskoj **zajednici**, nasuprot neuredno obučenom siromahu. Onom prvom bi bio ponuđen ugodan stolac, dok bi drugom pripalo neugledno mjesto ili bi ostao bez sjedala. Možda je Jakov osobno vidio takve otvorene primjere *pristranosti* (r. 1).

Iako se grčka riječ za *zajednicu* odnosi na sinagogu, izraz „skup” ovdje se čini najprikladnijim. U krugu crkava kojima Jakov piše, nije vjerojatno da su se mnogi okupljali u lokalnoj sinagogi, jer bi to značilo da je većina njezinih članova prešla na kršćanstvo. Najvjerojatnije su židovsko-kršćanske zajednice u Palestini održavale sastanke u privatnim kućama, gdje su se određene prostorije koristile za ta okupljanja.

2:3 Riječi: „**Sjedni ovdje kod mojeg podnožja**” doslovno znače: „sjedni ovdje ispod (ili, niže) mojeg oslonca za noge.” Možda postoji doza ironične hiperbole u ovim riječima, jer Jakov nagovještava da je siromašni gost stavljen u tako ponižavajući položaj da je doslovno *ispod oslonca* za noge govornika! Jakov možda zamišlja situaciju u kojoj su kršćani zavaljeni uz stol dok sudjeluju u Gospodnjoj večeri. Ako je tako, bogatom posjetitelju dopušteno je sjesti na sjedalo u prostoriji kako bi promatrao događanja. Siromašnom posjetitelju, s druge strane, jednostavno se kaže da stoji (uz zid?) ili da sjedne na pod, *ispod* jastuka ili predmeta na kojem govornik drži noge. Za koncept posjetitelja na kršćanskom skupu (vidi 1. Korinćanima 14:23-25).

2:4. Oni koji se ponašaju s takvom ne čuvenom pristranošću trebaju biti strogo ukoreni. “Ako to činite,” kaže Jakov, “**niste li time pokazali pristranost među sobom?**” To bi doista moglo biti značenje teksta, ali se čini previše očitim zaključkom s obzirom na upečatljiv primjer iznesen u stihovima 2-3. Izvorne riječi (*ou diekrithēte en heautois*) također se mogu razumjeti u smislu “niste li time među sobom napravili razliku?”. U tom slučaju pristranost se osuđuje

jer stvara nekršćansku podjelu između bogatog i siromašnog čovjeka. Ona podrazumijeva da su oni koji se tako ponašaju prosudili da je bogati čovjek bolji i vrjedniji kao osoba od siromašnog. No takve su prosudbe moralno pogrešne i čine one koji ih donose **sucima sa zlim mislima.**”

2:5 Ponašanje koje je upravo kritizirano predstavlja ozbiljnu pogrešku u prosudbi. Jakov želi bez ikakve neodređenosti skrenuti pozornost svojih su vjernika na ovu zabludu. „**Poslušajte, ljubljena braćo,**” što znači: „Obratite pažnju na ovo!” Osnovno načelo koje Jakov sada iznosi ukazuje na to da pristranost prema bogatima izravno proturječi stvarnosti. Prezreni siromah može biti bogat u Božjim očima. **Nije li Bog izabrao siromašne ovoga svijeta da budu bogati u vjeri?** Pismo na više mjesta hvali vjeru koja je ili obilna ili iznimna po svojoj naravi (Matej 8:10; 15:28; Djela 6:5; 11:24; Hebrejima 11). Jasno je da se ne može za svakoga tko ima vjeru reći da je *bogat vjerom*. Ipak, čak i mala vjera može donijeti značajne rezultate (Matej 17:20; Luka 17:6), jer je usmjerena prema beskonačnom Bogu. Ovdje se ne radi o vječnom spasenju. Jednostavna vjera u Krista dovoljna je za spasenje (Djela 16:31). Pitanje je zapravo: *Koliko se kršćanin oslanja na Boga u svom svakodnevnom životu?* Koliko visoko može doseći nečije pouzdanje kad su vanjske okolnosti duboko obeshrabrujuće? Paradoksalno, bogati kršćanin može imati manje prilika osloniti se na Boga za svoje potrebe nego siromašan čovjek koji se mora pouzdavati u Njega iz dana u dan, ponekad iz obroka u obrok. Tako, po Božjoj providnosti, siromašan kršćanin može postati iznimno bogat u području osobne vjere u Boga, dok bogati kršćanin može biti siromašan u tom aspektu duhovnog iskustva. Čitatelji Jakovljeve poslanice trebali su ovo imati na umu kad bi neuredan, siromašan brat došao u njihovu zajednicu. Unatoč vanjskom izgledu, on bi mogao biti duhovni milijunaš!

Uistinu, ako je to slučaj, i on je **baštinik kraljevstva**. Ovim riječima Jakov nagovještava da će siromašni, ali *bogati vjerom*, vladati zajedno s Kristom u Božjem kraljevstvu. Kao što Krist nasljeđuje kraljevstvo (Psalam 2:8-9) zbog svoje vjernosti Bogu Ocu (Hebrejima 1:8-9, Psalam 45:6-7), tako će i subaštinici Njegova kraljevstva. Zato je **kraljevstvo obećano onima koji ljube Boga**. Iako se spasenje daje besplatno u trenutku kada osoba izrazi jednostavnu vjeru u Krista za vječni život, kraljevstvo se ne *nasljeđuje* na taj način. Nasljedstvo u kraljevstvu zahtijeva ljubav prema Bogu, koja se može izraziti jedino kroz poslušnost Njemu (Ivan 14:21-24), dok je sama poslušnost plod života po vjeri (vidi Gal 2:20). Tko ne živi takvim životom, ne može se s pravom nazvati *bogatim u vjeri*, čak i ako je povjerovao u Krista za vječno spasenje.

2:6-7 Siromašni vjernici su često živjeli takvim životima i bili su važni u kontekstu dolaska Božjeg kraljevstva, a omalovažavanje siromašnog posjetitelja na sastanku značilo je zanemarivanje te istine. „Trebali ste mu iskazati čast,” ističe Jakov, „**ali** umjesto toga, **ponizili ste siromaha.**” Kao društvena skupina, bogati su češće bili neprijatelji kršćanstva i tlačitelji, a ne pomagači kršćanske zajednice. U židovskom kontekstu ove poslanice, mnogi bogati Židovi koji nisu vjerovali u Krista bili su izvor ugnjetavanja za kršćane i **mogli su ih odvesti na sud** pod bilo kakvim izgovorom. Osim toga, mnogi su bez zadržke **hulili na časno ime „Gospodina Isusa Krista”** (r. 1), **kojim ste nazvani**. Postavljanjem izjava o bogatašima u obliku pitanja, Jakov ih

prisiljava da se suoče s činjenicama koje već poznaju. Nije imalo smisla da itko od Jakovljevih čitatelja ponizno iskazuje počasti bogatom čovjeku u kršćanskoj zajednici, a istovremeno zanemaruje potencijalnog baštinika kraljevstva!

2:8 Neuspjeh u izbjegavanju pristranosti prema bogatima i siromašnima nije bio samo neuspjeh u suočavanju sa stvarnošću ovih dviju društvenih skupina. U svojoj biti, to je bio moralni pad kršćanske zajednice. Bio je to prekršaj **kraljevskog zakona Pisma** koji zapovijeda ljubav prema bližnjemu, temeljenu na tome kako bismo željeli da se prema nama postupa. Nitko ne bi htio biti ponižen na način koji Jakov opisuje (r. 3). Nazivajući zapovijed „**ljubi bližnjega svoga kao samoga sebe**” kraljevskim zakonom, Jakov stvara upečatljiv izraz s više važnih značenja. Ljubav se naziva *kraljevskom* zapovijedi jer dolazi od Kralja- samoga Gospodina Isusa. Također je kraljevska jer označava uzvišen način življenja, dostojan kraljevstva. Jakov time upućuje na temu nasljedstva kraljevstva, koju je ranije spomenuo (Jakovljeva 2:5). Oni koji teže biti kraljevi u budućem kraljevstvu naslijedit će ga ako ljube Boga (r. 5), ali to također podrazumijeva ljubav prema bližnjima (1. Ivanova 4:20-21).

2:9 Ali vrše li je zaista? Ne ako su **pristrani prema** bogatima, a na štetu siromašnih, jer **tada griješe**, a biblijska zapovijed ljubavi pokazuje ih kao **prestupnike** Božjeg zakona. Nema sumnje da su Jakovljevi čitatelji, kao Židovi obraćeni na kršćanstvo, još uvijek visoko cijenili moralne standarde Božjeg Starozavjetnog zakona. Uostalom, svaka od Deset Božjih zapovijedi, osim one o subotnjem danu, ponavlja se u Novom zavjetu. Stoga su te ponovljene zapovijedi obvezujuće za one koji žive pod Novim savezom, a ne pod Starim, koji je stavljen izvan snage (usp. Hebrejima 8). Dakle, ako netko ne ljubi svoga brata kao sebe samoga (što se očituje kroz *pristranost*), on doista krši Božju volju za vjernike.

2:10 Osim toga, takav propust otkriva nesavršenost u odnosu na Božja sveta pravila. Prekršaj Zakona, o kojem Jakov raspravlja, znači kršenje **cijelog** Zakona. Bez obzira koliko neko poštovao ostale zapovijedi, grijeh protiv ljubavi stavlja ga u kategoriju prijestupnika Zakona, odnosno prestupnika pred Božjom pravdom!

2:11 Jakov dodatno naglašava ovu uznemirujuću istinu primjedbom da su zapovijedi protiv **preljuba i ubojstva** dio istog Zakona. Pošto su oba grijeha u Starom savezu bila kažnjavana smrću, Jakovljev argument dobiva dodatnu težinu. Jasno je da on kaže: **ako ne činiš preljub, ali poćiniš ubojstvo**, nevinost u jednom području ne opravdava osobu u drugom. Čak su i Jakovljevi vjernički čitatelji trebali podsjetnik na ovu istinu, kako ne bi previdjeli svoju vlastitu pristranost i olako sebe smatrali čuvarima Zakona pred Bogom. „Nemojte tako razmišljati,” poručuje Jakov, „jer vaše ponašanje bez ljubavi stavlja vas pod osudu Zakona, a ne pod njegov blagoslov!” Dakle, Jakov ne traži od svojih čitatelja samo moralnu suzdržanost od grijeha poput preljuba i ubojstva (usp. Jak 1,19-25). Nipošto. „Biti brz na slušanje” također znači biti brz na ljubav, a to isključuje pristranost.

2:12 Kršćani, međutim, neće biti suđeni prema Starom zakonu, već prema **zakonu slobode**, na koji se Jakov već osvrnuo (usp. 1:25). Izraz „slobode” jasno razlikuje ovaj *zakon* od samog pojma zakona kada nije dodatno kvalificiran. Jakov se zasigurno slaže s Petrovim opisom *starozavjetnog zakona* kao „jarma ropstva” (Djela 15:10). Sudjelovao je u konačnom rješenju problema Zakona koje je doneseno na Jeruzalemskom saboru (r. 13-29). Jakov zna da kršćani „nisu pod zakonom, nego pod milošću” (Rimljanima 6:14). Drugim riječima, on zna da kršćani nisu pod Mojsijevim zakonom Starog saveza. No Jakov također zna da je Božja volja uvelike objavljena ljudima Novog saveza kroz apostole i proroke Novog zavjeta i-iznad svega-kroz „našega Gospodina Isusa Krista iz Slave.” Kao takav, to uopće nije teret (1. Ivanova 5:3-5), već im, naprotiv, omogućuje da izraze ono što uistinu jesu kao djeca Božja. Stoga je to *zakon slobode*.

Istovremeno, to je kodeks ponašanja prema kojem će kršćanski život biti suđen. Zbog toga vjernici trebaju **govoriti i djelovati** imajući tu činjenicu na umu. Kršćanski će se život ocjenjivati u svjetlu visokih i svetih standarda *zakona slobode*.

Kada govori o sudu, Jakov može misliti samo na ono što se naziva Kristovim sudačkim prijestoljem (2. Korinćanima 5:9-11). S obzirom na vječni život, vjernik “ne dolazi na sud” (Ivan 5:24). Ne postoji takav sud za vjernike koji bi određivao hoće li ići u nebo ili pakao. Vjernik je već *prešao* iz smrti u život i nikakva se optužba ne može podići protiv njega jer je već *opravdan* (Ivan 5:24; Rimljanima 8:32-33). Oni koji tvrde da se sud iz Jakovljeve poslanice 2:12 odnosi na vječni život vjernika mogu to učiniti samo ako su tu interpretaciju unaprijed učitali u tekst!

2:13 Takva je dostojanstvenost Kristova sudačkog prijestolja da ga nitko ne može promatrati, a da ne osjeti strahopoštovanje i njegovu strogu pravednost. Pavao je također bio svjestan te njegove ozbiljnosti (2. Korinćanima 5:11). Svaka razumna osoba mora znati da će **sud** njezina kršćanskog života „po knjizi” (tj. s punom strogošću) vjerojatno rezultirati ozbiljnim prijekorima od strane Spasitelja i gubitkom potencijalnih nagrada.

Ono što će na taj dan biti prijeko potrebno jest **milosrđe**-spremnost Gospodina i Suca da procijeni riječi i djela vjernika s najširim mogućim obuhvatom milosrđa. Ali kako vjernici mogu prikupiti milosrđe koje će im tada biti tako hitno potrebno? Jakov nudi jednostavan i uzbudljiv odgovor: preporučuje milosrđe.

Jer **ako onaj tko nije pokazao milosrđe** neće ga ni primiti na taj dan, onda mora vrijediti i suprotno: onaj tko je pokazao mnogo milosrđa, iskusit će mnogo milosrđa. Štoviše, milosrđe iskazano drugima može doslovno „odnijeti pobjedu” na tom budućem sudu, **jer milosrđe pobjeđuje sud**.

Riječ *pobjeđuje* (*katakauchaomai*) mogla bi se prevesti kao „likuje nad”, kao da milosrđe može slaviti riječima svoju pobjedu nad sudom. Stoga, ako kršćanin neprestano prožima svoje riječi i djela milosrđem, može izaći kao pobjednik na dan božanske procjene.

U tom svjetlu, hladna ravnodušnost prema siromahu iz Jakovljeve 2:2-3 bila je opasan postupak. Umjesto toga, taj je siromah trebao biti dočekan s toplinom i osjetljivošću koju milosrdna osoba pažljivo iskazuje. Samo bi na taj način njihov odnos prema njemu bio pozitivan, a ne negativan čimbenik na Kristovu sudačkom prijestolju.

3. Vjera koja nije samo pasivna (2:14-26)

2:14 Jakov otvara ovaj dio opomene suočavajući se s temeljnim pitanjem. Zamislimo osobu koja se poziva na vjeru, ali ne može pokazati djela poslušnosti o kojima je Jakov govorio (1:26–2:13). Što u tom slučaju? Može li očekivati da će mu vjera u Božju riječ „spasiti život” (1:21) ako ne čini djela (r. 25)? Drugim riječima, **može li ga vjera spasiti?**

Zapravo, ovo pitanje (na grčkom) već podrazumijeva odgovor i bolje bi se prevelo kao: „Vjera ga ne može spasiti, zar ne?” Očekivani odgovor bio bi: „Ne, ne može!” No, naravno, vjera *može* i *spašava* kada govorimo o vječnom spasenju (npr. Efežanima 2:8-9). No ovdje-kao što Jakov jasno kaže-vjera *ne može* spasiti pod uvjetima o kojima on govori (usp. Jakovljeva 1:21).

Tako Jakov u 2. poglavlju izričito povezuje djela sa spasenjem. Neprihvatanje ove činjenice glavni je uzrok problema koji, navodno, proizlaze iz ovog odlomka za većinu evanđeoskih kršćana. Čitatelji *trebaju razumjeti da Jakov ne govori o spasenju po milosti*. No, umjesto da priznaju ove činjenice, mnogi tumači ih zaobilaze.

To se često pokušava učiniti prevođenjem pitanja: „Može li ga vjera spasiti?” (2:14) kao „Može li ta [*ili takva*] vjera spasiti ga?” No unošenje riječi poput „ta” ili „takva” kao oznaka za „vjeru” zapravo predstavlja izbjegavanje izvornog teksta.

Ipak, podrška prijevodima „takva vjera” ili „ta vjera” obično se temelji na prisutnosti grčkog određenog članka uz riječ „vjera”. No, upravo u ovom odlomku određeni član također se pojavljuje uz „vjera” u redcima 17, 18, 20, 22 i 26. (U r. 22 referenca je na Abrahamovu vjeru!). Ni u jednom od tih slučajeva riječi „takva” ili „ta” nisu predložene kao prirodni prijevodi. Dobro je poznato da grčki jezik često koristi određeni član uz apstraktne imenice (poput vjere, ljubavi, nade itd.), dok engleski to ne može učiniti. U takvim slučajevima grčki član ostaje nepreveden. Pokušaj da se Jakovljeva 2,14 izdvoji za posebno tumačenje sam po sebi opovrgava takav pristup. To se mora smatrati istinski *očajničkim pokušajem* podrške ne održivom tumačenju.

Ove Jakovljeve izjave ne mogu se jednostavno ignorirati. Prema Jakovu, koliko god to bilo jasno rečeno, sama vjera ne „spašava.” Ali „spasiti” u kojem smislu? Ili još bolje, „spasiti” od čega? Od vječnog pakla? Ili od nečeg drugog? Jedini ispravan odgovor, u svjetlu cijele poslanice, jest da Jakov ponovno ističe temu iz 1:21 (koja se ponavlja u 5:19-20). Vjera sama po sebi nije dovoljna. Djela poslušnosti su neizostavna.

2:15-17 Ako se ima na umu koncept „spašavanja života kroz poslušnost”, tada riječi iz 2:15-17 mogu dobiti novo značenje. Može li činjenica da netko ima ispravna vjerovanja i ortodoksnu vjeru „spasiti” ga od smrtonosnih posljedica grijeha? Naravno da ne! Sama pomisao na to je apsurdna. To je poput davanja najboljih želja siromašnom bratu ili sestri, dok im je zapravo potrebna hrana i odjeća (2:15-16). To je potpuno bez plodno. Zapravo, upravo je ovakvo bezosjećajno ponašanje jednog kršćanina prema drugome ono na što Jakov upozorava (usp. 1:27; 2:2-6). To izvrsno ilustrira njegovu poantu.

Takve prazne riječi su jednako „mrtve“ (neučinkovite) kao i vjera bez djela. Stoga Jakov kaže: **„Tako je i vjera sama po sebi, ako nema djela, mrtva.“** Potrebno je pažljivo razmotriti zašto je Jakov odabrao izraz „*mrtva*“ kako bi opisao vjeru koja ne djeluje. No, čim se ovaj izraz poveže s jasno izraženim konceptom „spašavanja života“ (1:21), sve postaje jasno. Pitanje koje Jakov razmatra jest pitanje *života ili smrti*. Može li mrtva vjera spasiti kršćanina od *smrti*? Pitanje samo po sebi daje odgovor. Odabir pridjeva *mrtva* savršeno odgovara Jakovljevu argumentu. Baš kao što prazne riječi nekog ne suosjećajnog vjernika ne mogu spasiti njegova brata od smrti ako mu nedostaju osnovne životne potrepeštine, tako ni vjera bez djela ne može spasiti vjernikov život od smrtonosnih posljedica grijeha. Za tu svrhu, sama vjera je jalova i neučinkovita jer ne može postići potreban rezultat.

Komentatori često pojednostavljeno pristupaju riječi *mrtva*. Kao metafora, *mrtva* se često tretira kao da se odnosi isključivo na terminologiju života i smrti koja opisuje spasenje od pakla. Međutim, svaki lingvist zna da su *smrt* i *mrtvost* pojmovi koji su u gotovo svakom jeziku dali povod za brojne i raznolike metafore. Engleski jezik ih obiluje (*"this law's a dead letter"* – *"taj je zakon mrtvo slovo na papiru,"* *"you're dead wrong"* – *"potpuno si u krivu,"* *"he's dead drunk"* – *"potpuno je pijan,"* *"that idea is dead"* – *"ta ideja je propala,"* itd.). Isto vrijedi i za grčki jezik, kao i za sam Novi zavjet. Samo u Poslanici Rimljanima, Pavao kaže da je Abrahamovo tijelo bilo *mrtvo* dok je još bilo živo i pripisuje *mrtvost* Sarinoj nerotkinjoj utrobi (Rimljanima 4:19). Pavao također piše da je *"bez Zakona grijeh bio [ili jest] mrtav"* (Rimljanima 7:8), premda grijeh može biti itekako aktivan i bez Zakona (Rimljanima 5:13). Nadalje, izjavljuje: *"grijeh je oživio, a ja umrih"* (Rimljanima 7:9). Također, tijelo kršćanina, u kojem prebiva Duh, može se opisati kao *mrtvo* (Rimljanima 8:10), premda je sam kršćanin nanovo rođen. Složenost Pavlove upotrebe pojma *mrtav* jasno je vidljiva iz ovih tekstova. Studija konkordancije otkriva primjere i u drugim dijelovima Novog zavjeta (npr. Luka 15:24, 32; Hebrejima 6:1; 9:14; Otkrivenje 3:1). Stoga je pogrešno misliti da Jakovljeva metafora o *mrtvoj vjeri* može imati samo jedno značenje, odnosno isključivo soteriološko. Tvrdnja takve vrste unaprijed pretpostavlja zaključak bez valjanog dokaza.

Kada Jakov u 2. poglavlju opisuje vjeru kao „mrtvu,“ lako se može razumjeti da se radi o vjeri koja je *besplodna, neučinkovita i neproduktivna*.

2:18-19 Jakov ne očekuje da će takve riječi proći bez protivljenja. Čak je i među kršćanima snažan poriv da opravdamo ili prikrijemo vlastite propuste. Stoga Jakov predviđa opravdanja svojih čitatelja uvodeći riječi zamišljenog protivnika. Takvi navodni protivnici bili su uobičajeni retorički alat za moralne pisce Jakovljeva vremena, a on ovdje koristi tu dobro poznatu književnu tehniku. Cijeli odlomak iz 2:18-19 pripada ovom hipotetskom govorniku.

Točno značenje i opseg riječi protivnika dugo su bili problem za tumače. Prijevod NKJV koristi konvencionalni način interpunkcije u stihovima 2:18-19. Riječi: **„Ti imaš vjeru, a ja imam djela“** u NKJV-u su stavljene pod navodnike, što znači da se samo one uzimaju kao riječi protivnika. Preostale riječi iz 2:18 i one iz 2:19 NKJV tumači kao Jakovljev odgovor, iako nije

sasvim jasno kako one odgovaraju na riječi pripisane protivniku. Međutim, tekst se može pravilno razumjeti samo ako se cijeli redak 18-19 (počevši s „Ti imaš vjeru...”) pripiše protivniku, a ne Jakovu.

U redcima 18-19 specifični književni format koji Jakov koristi bio je poznat iz grčke diatribe, koja je bila učen i argumentativan oblik rasprave. Oblik korišten u redcima 18-20 mogao bi se nazvati „format prigovora i odgovora“. Izrazi poput Jakovljeva „ali netko će reći“ (r. 18) koriste se za uvođenje prigovora, a nakon što je prigovor iznesen, oštar odgovor započinje riječima poput Jakovljeva „ali želiš li znati, o ludi čovječe“ (r. 20). Isti format koji koristi Jakov pojavljuje se i u Rimljanima 9:19-20 te 1. Korinćanima 15.35-36.

Stajalište mnogih autora da Jakovljev odgovor mora započeti u r. 18b zanemaruje očite strukturne signale u Jakovljevu tekstu. Ti autori nisu uspjeli pronaći nijedan usporedivi tekst u relevantnoj literaturi. Ovaj autor smatra sigurnim da se riječi prigovarača protežu do kraja retka 19.

Što znači taj prigovor? Budući da većina grčkih rukopisa u r. 18 sadrži riječ „po“ (ek) umjesto uobičajene riječi „bez“ (chōris), ovdje se preferira čitanje „po“. Izjava prigovarača tada bi se mogla predstaviti na sljedeći način, pri čemu se grčki redoslijed riječi zadržava točnije nego u NKJV-u: *Ali reći će netko: "Ti imaš vjeru, a ja imam djela, pokaži mi vjeru svoju bez djela, a ja ću tebi pokazati vjeru iz djela svojih. Ti vjeruješ, da je jedan Bog; dobro činiš; i đavli vjeruju, i dršću."*

Argument koji ove riječi izražavaju čini se kao *reductio ad absurdum* (svođenje nečije tvrdnje na apsurd). Prožet je ironijom. „Apsurdno je,“ kaže prigovarač, „vidjeti usku povezanost između vjere i djela. Radi argumenta, recimo da ti imaš vjeru, a ja imam djela. Krenimo od toga. Ti ne možeš započeti s onim u što vjeruješ i pokazati mi to kroz svoja djela, jednako kao što ja ne mogu započeti sa svojim djelima i pokazati ti u što vjerujem.“ Prigovarač je uvjeren da su oba zadatka nemoguća. Nemogućnost dokazivanja vjere kroz djela sada se, prema mišljenju prigovarača, potvrđuje ovom ilustracijom: „Ljudi i demoni vjeruju istu istinu (da postoji jedan Bog), ali njihova vjera ne proizvodi isti odgovor. Iako ova vjerska istina može potaknuti čovjeka da ‘čini dobro’, ona nikada ne potiče demone da ‘čine dobro’. Sve što oni mogu učiniti jest drhtati od straha. Dakle, vjera i djela uopće nemaju unutarnju povezanost. Ista vjeroispovijest može proizvesti potpuno različite oblike ponašanja. Vjera se ne može učiniti vidljivom kroz djela!“

Nema sumnje da su Jakov i njegovi čitatelji već čuli ovaj argument. To je bio upravo onaj tip obrambenog stava koji bi ljudi zauzeli kada njihova ortodoksija nije bila potkrijepljena dobrim djelima. Netko bi mogao reći: „Vjera i djela nisu međusobno povezani onako kako ti tvrdiš, Jakove. Dakle, ne dovodi u pitanje moju vjeru samo zato što ne činim određene stvari.“

2:20 Jakovljev odgovor na riječi protivnika može se preformulirati ovako: „Kakav besmislen argument! Kako je nerazumno što ga iznosiš! I dalje tvrdim da je tvoja vjera bez djela mrtva.“

Želiš li znati zašto?” Stihovi 21-23 predstavljaju Jakovljevi izravan odgovor na prigovor. Ovo postaje jasno iz grčkog teksta, gdje se koristi oblik u jednini „vidiš” (blepeis) u stihu 22. Ovo dokazuje da Jakov govori protivniku. Tek u stihu 24, s izrazom „vidite” (*horate*), Jakov prelazi na množinu i obraća se cijeloj zajednici čitatelja.

2:21 U pobijanju prigovora koji je naveo, Jakov odabire najuglednije ime u židovskoj povijesti, patrijarha Abrahama. Također bira njegovo najčasnije djelo poslušnosti Bogu-prinošenje vlastitog sina Izaka kao žrtvu. Pošto je bilo opće poznato među kršćanima da je Abraham opravdan po *vjeri*, Jakov ovdje uvodi zanimljiv dodatak. On je bio opravdan i djelima! Ako se jasno razumije kontekst Jakovljeve rasprave, neće se upasti u zamku suprotstavljanja Jakova i apostola Pavla. Jakov ni na koji način ne želi poreći da su Abraham ili bilo tko drugi mogli biti opravdani samo vjerom. On samo želi naglasiti da postoji *još jedna* vrsta opravdanja i to je **po djelima**.

Naravno, ne postoji nešto poput jedinstvenog opravdanja vjerom *plus* djelima zajedno. Ništa što Jakov ovdje kaže ne sugerira takvu ideju. Umjesto toga, postoje dvije vrste opravdanja (vidi r. 24). Ono što mnoge ljude iznenađuje jest da se apostol Pavao slaže s ovim gledištem. Pišući kasnije od Jakova, Pavao u Rimljanima 4:2 kaže: „Jer ako je Abraham bio opravdan djelima, ima se čime hvaliti, ali ne pred Bogom.” Oblik ove izjave na grčkom ne poriče istinitost razmatrane tvrdnje. Fraza „ali ne pred Bogom” snažno sugerira da Pavao može zamisliti smisao u kojem *su* ljudi opravdani djelima. No, on inzistira da to nije način na koji su ljudi opravdani *pred Bogom*. Drugim riječima, to ne određuje njihov pravni status pred Njim.

Stoga, odgovarajući osobi koja je pokušala odvojiti vjeru od djela u kršćanskom životu, Jakov pristupa vješto i promišljeno. Njegova se misao može parafrazirati ovako: „Čekaj malo, isprazni čovječe! Toliko naglašavaš opravdanje vjerom, ali zar ne vidiš kako je Abraham *također* bio opravdan djelima kad je prinio svog sina Izaka Bogu? (r. 21). Nije li očito kako je njegova vjera surađivala s njegovim djelima i kako je, zapravo, kroz djela njegova vjera postala zrela? (r. 22). Na taj način također se u potpunosti otkrilo značenje Pisma o njegovu opravdanju vjerom, jer sada ga se moglo nazvati ‘prijateljem Božjim’ (r. 23).“

Treba pažljivo primijetiti da se, govoreći o Abrahamovoj žrtvi njegova sina Izaka, Jakov vraća na temu kušnji, koja je osnovna tema njegova poslanice (vidi 1:2-18). U židovskoj tradiciji, ova priča o Abrahamu predstavljala je najveću kušnju patrijarha, nad kojom je on slavno pobijedio. No isto tako, kada Jakov u r. 25 spominje Rahabu, također govori o ženi koja je pobijedila u teškoj kušnji. Ove dvije priče, smještene na kraju glavne jedinice teksta (1:21–2,26), čine implicitnu *inkluziju* (referencu unatrag), vraćajući čitatelja na početnu točku jedinice o pravom slušanju. Poticaj iz 1:21 proizlazi iz prethodne rasprave o kršćanskim kušnjama.

2:22-23 Ovi stihovi obiluju dubokim značenjem. Nažalost, često su bili pogrešno tumačeni. Vjera koja opravdava-Jakov nikada *ne poriče* da opravdava!-može imati aktivnu i ključnu ulogu

u životu poslušnog vjernika. Kao kod Abrahama, ona može biti pokretačka snaga za velika djela poslušnosti. Kroz taj proces, vjera može **postati savršena**, odnosno „usavršena” (*eteleiōthē*). Ovaj grčki izraz ukazuje na rast i sazrijevanje. Vjera se, dakle, učvršćuje i razvija kroz djela.

Teško bi bilo pronaći bolju ilustraciju Jakovljeve tvrdnje bilo gdje u Bibliji. Vjera kojom je Abraham bio opravdan bila je usmjerena prema Božjem obećanju o njegovu potomstvu (Postanak 15:6), obećanju koje je ponovno potvrdilo početno obećanje iz Postanak 12:1-3, a koje je imalo soteriološki značaj (vidi Galaćanima 3:6-9). No, Abrahamova vjera bila je također implicitno vjera u Boga uskrsnuća (usp. Postanak 15:6 s Rimljanima 4:19-21 i Hebrejima 11:17-19).

Abraham je bio siguran da Bog u kojeg vjeruje može nadvladati besplodnost njegova tijela i Sarine utrobe. Ali tek kroz kušnju s Izakom, Abrahamova implicitna vjera u Božju silu uskrsnuća postala je čvrsto uvjerenje da Bog može fizički podići mrtvog čovjeka kako bi ispunio svoje obećanje.

Abrahamova vjera je kroz djela postala snažnija i zrelija. Od vjerovanja da Bog može nadvladati „mrtvilo” njegova tijela, Abraham je došao do potpune sigurnosti da Bog može doslovno podići njegova sina iz smrti. Dok je izvršavao Božju zapovijed da prinese svog sina, njegova vjera je rasla i dostigla novu razinu pouzdanja u Boga.

Na taj je način ispunjeno Pismo koje je govorilo o njegovu prvotnom opravdanju. Abrahamova djela su, slikovito rečeno, udahнула dublje značenje ovom starom tekstu, pokazujući kako se njegova vjera iz Postanak 15:6 mogla razviti i učvrstiti kroz poslušnost. Iako je u početku bila jednostavna i nekomplikirana, Abrahamova opravdavajuća vjera imala je potencijalne posljedice koje su mogla otkriti jedino njegova djela, izgrađena na toj vjeri.

Sada je mogao biti nazvan **prijateljem Božjim**, ne samo od Boga samoga, već i od ljudi (usp. 2. Ljetopisa 20:7; Izaija 41:8). To je, zapravo, ime po kojem je Abraham poznat kroz stoljeća u mnogim zemljama i u najmanje tri religije (židovstvu, kršćanstvu i islamu). Da Abraham nije poslušao Boga u najvećoj kušnji svog života, još uvijek bi bio opravdan vjerom koju je pokazao u Postanak 15:6. Međutim, dopuštajući da njegova vjera bude *živa* kroz njegova *djela*, postao je osoba koju su milijuni kroz povijest poštovali. Na taj je način bio opravdan i djelima (pred ljudima; usp. Rimljanima 4:2).

Kad je osoba opravdana vjerom, ona pronalazi potpunu prihvaćenost pred Bogom. Kako Pavao kaže, takva je osoba ona „kojoj Bog uračunava pravednost bez djela” (Rimljanima 4.6). Međutim, samo Bog može vidjeti taj čin duhovnog opravdanja. No, kada je netko opravdan djelima, postiže bliskost s Bogom koja *postaje vidljiva drugima*. Tada se ta osoba može nazvati „prijateljem Božjim”, baš kao što je Isus rekao: „Vi ste moji prijatelji ako činite ono što vam zapovijedam” (Ivan 15:14; vidi također raspravu o Jakovljeva 4:4).

2:24 Ostavivši po strani zamišljenog prigovarača, Jakov se u redcima 24-26 ponovno obraća izravno svojim čitateljima (vidi komentar na r. 20). Njegova izjava ovdje potvrđuje ono što je već prethodno navedeno (r. 21), a to je da postoje *dvije vrste* opravdanja, a ne jedna koja bi ovisila o vjeri i djelima *zajedno*. Jakovljeve riječi treba čitati ovako: „**Vidite dakle da je čovjek opravdan djelima, a ne** [samo opravdan] vjerom.“ Ključ za razumijevanje ove tvrdnje nalazi se u grčkom prilogu „samo“ (*monon*), koji ne određuje (tj. ne mijenja značenje) riječi *vjera*, jer bi u tom slučaju oblik bio *monōs*. Međutim, kao prilog, *monon* ovdje mijenja značenje glagola *opravdan* koji je implicitno prisutan u drugoj rečenici. Dakle, Jakov kaže da opravdanje vjerom *nije* jedina vrsta opravdanja koja postoji. Postoji i opravdanje djelima. Prva vrsta opravdanja događa se *pred Bogom*, dok se druga događa *pred ljudima*.

2:25 Ovo je upravo ono što se sada ilustrira dodatnim primjerom Rahabe. Jakov *ne kaže*: „Zar Rahaba bludnica nije bila opravdana vjerom i djelima?“ Jakov ne poznaje takvo opravdanje. Umjesto toga, **Rahaba** je, baš kao i Abraham prije nje, bila **opravdana djelima** pred drugim ljudima, tj. pred izraelskim narodom među kojim je kasnije živjela.

Međutim, Rahaba je izuzetno prikladna za povezivanje Jakovljevih misli u cjelinu. Odlomak je započeo referencom na njegovu temu „spasenja života“ (r. 14; 1:21). Nije iznenađujuće da je upravo Rahaba odabrana kao upečatljiv primjer osobe čiji je fizički život bio spašen upravo zbog njezinih djela. Pisac Poslanice Hebrejima (Hebrejima 11:31) naglašava njezinu vjeru i stavlja poseban naglasak na činjenicu da je *primila* uhode. Jakov, međutim, ističe **da ih je... poslala drugim putem**. Zašto Jakov to čini? Odgovor ima značajan utjecaj na njegovo argumentiranje.

Iako je Rahabina vjera počela djelovati onog trenutka kada je *primila* uhode, ona zapravo nije mogla biti *opravdana djelima* dok ih *nije poslala drugim putem*. To postaje očito kada se pomno prouči priča u Jošui 2. Do posljednjeg trenutka još ih je mogla izdati. Da je to htjela, mogla je poslati njihove progonitelje za njima. Činjenica da su uhode imale određene sumnje u njezinu lojalnost vidljiva je iz njihovih riječi u Jošui 2:20: „Ali ako odaš ovu našu stvar, tada ćemo biti oslobođeni zakletve koju smo ti dali.“ Međutim, uspješan bijeg uhoda dokazao je da je Rahaba doista bila *prijateljica Božja*, jer je bila i *njihova* prijateljica. Na taj način, *Rahaba* je bila *opravdana djelima*.

U tom procesu spasila je vlastiti život i život svoje obitelji! Njezina vjera, dakle, bila je itekako živa, jer je bila aktivna, djelotvorna vjera. Iako je bila bludnica i oba nadahnuta pisca podsjećaju nas na tu činjenicu, njezina živa vjera pobijedila je prirodne posljedice njezina grijeha. Dok su svi ostali stanovnici Jerihona poginuli pod Božjim sudom, koji je Izrael izvršio, ona je preživjela jer je njezina vjera bila živa!

2:26 Jakov, dakle, želi da njegovi čitatelji shvate kako su djela zapravo **oživljujući** duh koji održava vjeru na životu, na isti način na koji ljudski duh održava ljudsko tijelo živim. Kad god

kršćanin prestane djelovati u skladu sa svojom vjerom, ta vjera slabi, atrofira i postaje tek mrtvo vjerovanje, nalik beživotnom tijelu. „Mrtva ortodoksija“ opasnost je koja je uvijek prijetila kršćanima, i mudro je da budemo svjesni te opasnosti. Protuotrov je jednostavan: Vjera ostaje živa i snažna sve dok se izražava u stvarna djela žive poslušnosti.

B. Budite spori na govor (3:1-18)

1. Jezik je opasan instrument za pokazivanje mudrosti (3:1-12)

3:1 U ranoj Crkvi okupljanja vjernika bila su manje formalna od jutarnjih bogoslužja kakva su danas mnogima poznata. U Korintu (usp. 1 Korinćanima 11–14), ako ne i u svim crkvama, sastanci su bili uglavnom nestrukturirani (osim Gospodnje večere) i bili su otvoreni za svakog muškarca koji je želio dati usmeni doprinos (žene su, međutim, šutjele; 1. Korinćanima 14:34-35). U takvom kontekstu bilo koji brat mogao je ustati i poučavati vjernike, bez obzira na to je li bio posebno prikladan ili obdaren za tu zadaću. Jakov započinje svoju raspravu o jeziku obraćajući se upravo ovoj sklonosti. On smatra da ne bi **mnogi od vas** [trebali] **postati učitelji**. Razlog? Vrlo jednostavno, čovjek koji koristi svoj jezik za poučavanje bit će podložan višem standardu, **strožem sudu** na Kristovu sudačkom prijestolju, nego netko tko svoj jezik nije koristio na taj način.

3:2 Uostalom, kaže Jakov, **svi mi u mnogim stvarima posrćemo** (kao i u 1. stihu, "mi" uključuje i Jakova). Grčka riječ za **savršeno** je *teleios*, što ne znači nužno „bezgrešan“, već ovdje vjerojatno znači nešto poput „besprijekoran“, odnosno „čovjek bez mane“. No, kao što ostatak poglavlja jasno pokazuje, takav čovjek ne postoji, jer „nitko ne može ukrotiti jezik“ (r. 8).

3:3-4 Jakov sada naglašava moć ovog malog člana ljudskog tijela. Istina je da obuzdavanje jezika znači da čovjek može upravljati i svojim „cijelim tijelom“ (r. 2). Na isti način stavljamo **uzde u usta konjima** i time možemo kontrolirati **cijelo njihovo tijelo**. Štoviše, veliki brodovi upravljani su, čak i po **snažnim vjetrovima**, relativno malim dodatkom – vrlo **malim kormilom**. Tako se i veliki brod, poput konja, može podložiti ljudskoj kontroli i **usmjeriti...kamo god kormilar želi**, pomoću malog instrumenta. Do sada je Jakov naglasio samo potencijal jezika kao sićušnog „uzda“ ili „kormila“ sposobnog za upravljanje „cijelim tijelom“ čovjeka (r. 2). Drugim riječima, ljudi mogu kontrolirati vlastite postupke, pod uvjetom da prvo mogu kontrolirati „kormilo“ – ljudski jezik.

3:5 S obzirom na potencijal jezika kao „upravljača“ ponašanja, ovaj **mali član tijela** može se pohvaliti velikim poduhvatima (**hvali se velikim stvarima**). Grčka riječ prevedena ovom posljednjom frazom je *megalauchei* (prema velikoj većini rukopisa) i nosi negativne konotacije ponosnog hvalisanja. Nema sumnje da je Jakov namjerno odabrao ovu riječ. Ovaj stih za njega zapravo predstavlja prijelaznu izjavu koja prelazi s razmatranja potencijala jezika (r. 3-4) na razmatranje njegovih „potencijalnih opasnosti“ (r. 5b-6). Gotovo kao da, kada jezik „govori“ o svojim velikim poduhvatima, ne može se suzdržati od „hvalisanja“ njima. Svatko može

prepoznati ovu osobinu u sebi, jer tko uistinu može govoriti o svojim dostignućima bez ponosa ili hvalisanja?

Prijelaz na negativnu procjenu jezika stoga započinje izrazom *hvali se velikim stvarima* i brzo prelazi na usporedbu jezika s **malom vatrom** (mogli bismo reći: „iskrom“ ili „šibicom“) koja rezultira gorućim požarom u **velikoj... šumi**. Koliko je često neki usputni komentar zapalio oluju problema u ljudskom iskustvu!

3:6 Stoga se zaista može reći da je **jezik vatra**. Stoga se s pravom može reći da je jezik vatra, ili možda još bolje, „jezik je vatra“. Igrati se nepažljivo s jezikom znači igrati se opasno s *vatrom*. Zašto? Zato što jezik također predstavlja **svijet nepravde**. Grčka fraza ovdje (*ho kosmos tēs adikias*), koja bi se mogla prevesti i kao „svijet nepravde“, sugerira da unutar sićušnih granica ovog opasnog dijela ljudskog tijela leži pravi kozmos zla. Ne postoji nijedna vrsta zla koja ne može biti zapaljena u ljudskom životu ovim malenim izvorom vatre!

Tako funkcionira jezik u ljudskom tijelu. Riječi **jezik je tako postavljen** i vjerojatno se odnosi na prvi dio ovog stiha. Međutim, KJV i NKJV ih tumače kao referencu na ono što *slijedi* i uvode riječ *tako* u tekst. Ipak, u grčkom ne postoji ništa što bi odgovaralo toj riječi *tako*, a preostale izjave očitito predstavljaju kvalifikacije o jeziku. Bilo bi bolje prevesti: *"Tako je, među našim udovima, jezik postavljen, koji onečišćuje cijelo tijelo,"* i tako dalje. Riječ za *postavljen* je *kathistatai*, koja u grčkom jeziku ima fleksibilno značenje; ovdje vjerojatno znači nešto poput *"igra svoju ulogu."* Jakov time želi reći da jezik igra ulogu opasne vatre i „svijeta nepravde“ (vidi prvi dio ovog stiha).

Nije ni čudo, dakle, što uloga jezika čini ga tjelesnim udom **koji onečišćuju cijelo tijelo i pali tok prirode**. Riječi koje osoba izgovara mogu je navesti da se osjeća potpuno nečistom; štoviše, riječi mogu dovesti do fizičkih djela koja oskrvrnjuju cijelo tijelo, kao što je slučaj s grijesima poput preljuba i bluda. Osim toga, nečije riječi ne samo da mogu dovesti do općeg onečišćenja, već mogu i zapaliti cijeli tijek nečijeg života kroz posljedice koje nastaju s vremenom.

3:7-8 Nakon sumornog prikaza jezika i njegove sposobnosti da nanese štetu u stihu 6, moglo bi se pomisliti da se tako opasan instrument može u potpunosti obuzdati. Nažalost, to nije slučaj. Jer, premda su ljudi uspjeli ukrotiti gotovo **svaku vrstu zvijeri i ptica, gmazova i morskih stvorenja**, nitko ne može reći da je postigao isti uspjeh s jezikom, jer nijedan čovjek ne može ukrotiti jezik.

Točnije, upravo zato što ga se ne može u potpuno obuzdati dok su ljudi u svojim zemaljskim tijelima, jezik ostaje **neukrotivo zlo, pun smrtonosnog otrova**. Kršćani se uvijek moraju sjećati da u svojim ustima nose nešto što bi se moglo usporediti s zmijom otrovnicom, a taj zmijski instrument može utjecati na druge na način koji može rezultirati čak i njihovom smrću (na primjer, ruganje osobi sklonoj samoubojstvu). Budući da se kršćanin nikada ne smije opustiti

pod pretpostavkom da je ova "zmija" potpuno pod kontrolom, mora biti osobito budan protiv njezinih najrazornijih izljeva.

3:9-10 Također mora biti na oprezu zbog užasavajuće nedosljednosti jezika. Iste usne koje **blagoslivljaju našeg Boga i Oca** u himni ili molitvi hvale, mogu također **proklinjati** [i klevetati] **ljude** (čak i našu kršćansku braću), unatoč činjenici da nose **sličnost Boga** koji ih je stvorio na svoju sliku (Postanak 1:26-27). Biblija ne uči da je Božja slika u palom čovjeku potpuno **uništena**, ma koliko bila *izobličena* grijehom. Tako **ista usta** mogu postati izvor **blagoslova i proklinjanja** - ponekad u tako brzom prijelazu da su dovoljne sekunde kako bi se prešlo iz jednog oblika govora u drugi. U namjerno blagoj izjavi, Jakov obavještava svoju kršćansku **braću da takve stvari ne bi smjele biti takve**.

3:11-12 Nadalje, takvo ponašanje jezika je neprikladno, "ne bi smjelo biti" (stih 10), jer prkosi dosljednosti i predvidivosti koje nalazimo u prirodi. Na primjer, **izvor** ne izbacuje naizmjenično **i slatku i gorku vodu**. Jezik nije samo nedosljedan (stih 11), već se i ponaša suprotno prirodnim očekivanjima. Na **smokvi** se ne očekuju **masline**, niti se na **lozi** traže **smokve**. Treba li očekivati da usne, koje su stvorene za blagoslivljanje našeg Boga i Oca, proizvode klevetu ljudi koji su "stvoreni na sliku Božju" (stih 9)? Pa ipak, prečesto je ta anomalija prisutna čak i među kršćanima.

Jakov sada zaključuje svoja upozorenja o neukrotivom jeziku ponovnim osvrtom na **izvor vode**.

Jakov sada zaključuje svoja upozorenja o neukrotivom jeziku ponovnim spominjanjem **izvora vode**. No, ova završna izjava donekle se razlikuje od one navedene u stihu 11. Oni koji su živjeli u sušnim uvjetima Bliskog istoka znali su koliko vrijedi dobar izvor vode. Jakovljeva referenca na svježiu i gorku vodu uglavnom se odnosi na *okus* vode. Čovjek je ili uživao u vodi iz izvora ili nije, iako bi je u hitnim slučajevima možda ipak popio.

No **slana i slatka voda** bile su kvalitativno različite, ljudi i životinje mogli su živjeti od slatke vode, ali ne i od slane. Jezik, međutim, za razliku od bilo kojeg prirodnog izvora, proizvodi i ugodne i neugodne riječi ("svježe" i "gorke"), ali i riječi koje mogu uništiti (slana voda) i riječi koje mogu održati život (*slatka voda*). Ako bi njegovi čitatelji previše koristili jezik, mogli su očekivati i pozitivne i negativne posljedice dalekosežnog značaja. Pisac Izreka (18:21) je to dobro izrazio: „Smrt i život u vlasti su jezika, i tko ga voli, jest će od ploda njegova.

2. Sveto ponašanje je siguran način za iskazivanje mudrosti (3:13-18)

3:13 Jakovljeva poruka je jasna i precizna. Je li netko među njima **mudar i razborit**? Način da se to pokaže bio je kroz **dobro ponašanje**. Naravno, takvo *ponašanje* trebalo bi biti obilježeno **djelima**, kao što je Jakov već pokazao (1:21–2:26). Međutim, prijevod NKJV-a donekle iskrivljuje tekst dodajući kurzivom riječ **ovo**, koja nije nužna. Bolji prijevod bi bio „Neka pokaže [prikaže] svoja djela kroz dobro ponašanje s krotkošću [koja proizlazi iz] mudrosti.“

Umjesto da smiono (i arogantno) izražavaju mudrost za koju su mislili da je posjeduju, Jakovljevi čitatelji bili su izazvani da je pokažu kroz svoj način života, u onom blagom duhu (*prautēti*, **krotkost**) koji je uvijek obilježje prave mudrosti. Kao što je Isus rekao, ako On poučava vjernike, oni će naučiti biti blagi (*praos*, krotki); (Matej 11:29).

3:14 Međutim, čini se da je u nekim crkvama kojima se Jakov obraćao *krotkost* bila ozbiljno manjkava (vidi 4:1-2). Stoga ih Jakov upozorava da, **ako** u svojim srcima imaju **gorku zavist i sebičnost**, svaki pokušaj da pokažu Božju mudrost bio bi poput **laganja protiv istine**.

Riječ prevedena kao *sebičnost (eritheia)*, iako rijetka prije vremena Novog zavjeta, vjerojatno označava vrstu egoizma koji se izražava ambicijom da se nadmaše drugi. Kršćani koji žele viši položaj u crkvi od nekoga kome zavide često teže istaknutoj ulozi koja će zadovoljiti njihovu tjelesnu ambiciju.

Ponašati se na način koji Jakov opisuje znači *hvaliti se i lagati protiv istine*. Grčki glagol za *hvalisanje (katakauchasthe)* isti je onaj koji se koristi u 2:13 u vezi s milosrđem koje pobjeđuje sud. Ovdje vjerojatno ima slično značenje. Osoba koja se usuđuje koristiti Božju istinu kao sredstvo za zadovoljenje *vlastite zavisti i sebičnosti*, dok istovremeno tvrdi da poučava tu istinu, kriva je za „trijumfiranje nad“ istinom. Drugim riječima, on bahato gaji istinu kao da je ona podređena njegovim osobnim ambicijama.

3:15 Ako je netko pokušavao pokazati svoju mudrost na takav način (vidi stih 13), bio je u zabludi. Doista je pokazivao neku vrstu *mudrosti*, ali ne onu koju je mislio da posjeduje. Jakov kaže da **ta mudrost** nije božanskog podrijetla. Umjesto toga, **ona je zemaljska, tjelesna i demonska**.

3:16 U osnovi, gdje god su **zavist i sebičnost** djelovali među vjernicima, uvijek su bile prisutne dvije neizbježne posljedice. Prva je bila **pomutnja/zbunjenost (akatastasia, „nered“, „neukrotivost“)**, a druga **svako zlo (pragma, „djelo“, „događaj“)**. Koliko se samo puta ova nadahnuta izjava pokazala istinitom u crkvama u kojima pojedinci traže istaknutost iz duha ljubomore ili ponosne ambicije! Karakteristično je da lokalna crkva u kojoj se to događa biva bačena u kaos, nastaju frakcije, a izgovaraju se i čine zla djela koja nemaju mjesta u kršćanskom zajedništvu. Tako postaje očito djelo Sotone.

3:17 U najoštrijem kontrastu s time stoji prava nebeska mudrost: **mudrost koja dolazi odozgo**. Primarna karakteristika takve božanski darovane mudrosti jest njezina *čistoća*. Ona je oslobođena moralne *iskvarenosti, zavisti i sebičnosti* (stih 16) te je obilježena istinskom predanošću Bogu. Kao rezultat toga, ona je i *mirotvorna (eirēnikē)*, što znači da joj je stalo do sklada s braćom i među braćom. No, njezina miroljubiva narav također znači da je **blaga** („ljubazna“, *epieikēs*) i **spremna popustiti** („pokorna“, *eupeithēs*).

Ova ljubaznost i popustljivost ukazuju na to da takva mudrost ne inzistira kruto na svom putu, već velikodušno nastoji izaći ususret drugim vjernicima. Posljednje tri osobine (miroljubivost, ljubaznost, popustljivost) sve počinju grčkim slovom epsilon (*e*), i u Jakovljevom rasporedu imaju zvučnu skladnost. Također, opisuju osobine koje često idu zajedno u jednoj osobi.

No, ako su čistoća, miroljubivost, ljubaznost i popustljivost na prvom mjestu u Jakovljevom popisu, jednako je istinito da će mudrost, oblikovana od Boga, **biti i puna milosrđa i dobrih plodova, bez pristranosti i bez licemjerja**. Pažljiv čitatelj u ovim će riječima prepoznati odjeke ranijih tema u ovoj poslanici. „Milosrđe“ podsjeća na 1:27 i 2:13. „Dobri plodovi“ odjekuju 1:22-25 i 2:14-26, dok „bez pristranosti“ priziva 2:1-13 (iako je ovdje grčka riječ drugačija nego u 2:1). „Bez licemjerja“ odražava obližnji kontekst, posebno stih 14. Ukratko, zajedno s prve

četiri osobine, ovo su aspekti „dobrog ponašanja“ (stih 13) koji potvrđuju nečiju mudrost na način na koji same riječi nemaju moć učiniti.

3:18 Osoba koja se ponaša onako kako je opisano u stihu 17 nalazi se među onima **koji stvaraju mir**. (Prijevod „*onih koji stvaraju mir*“ [*tois poiousin eirēnēn*] uzima *poiousin* kao dativ agensa [„po“] umjesto dativa koristi [„za“]. Dativ agensa već se ranije u ovom poglavlju pojavljuje u izrazu prevedenom kao „od ljudi“ u stihu 7 i ovdje daje najbolje značenje.)

Kao mirotvorac, onaj koji pokazuje nebesku mudrost iz stiha 17 nalikuje sijaču na polju. Njegovo ponašanje (njegovo sjeme) ima svoj *konačni plod u pravednosti*, budući da pravednost među vjernicima raste i cvjeta kada oni prebivaju zajedno u *miru*. S obzirom na Jakovljevu zabrinutost za mir unutar zajednice (usp. 4:1-3), vjerojatno je da fraza „u miru“ zapravo ide uz izraz „**plod pravednosti**“, a ne uz „*posijan*“, kao što je prevedeno u NKJV-u (tj. rečenica bi trebala glasniti: „plod pravednosti u miru se sije od...“).

C. Budite spori na gnjev (Jakov 4:1–5:6)

1. Gnjev proizlazi iz svjetovnosti (4:1-5)

4:1 Što je onda bio uzrok **ratova i sukoba** među njegovim čitateljima? *Odakle su dolazili?* Odgovor je vrlo oštar i izravan. Takvi sukobi, kaže Jakov, proizlaze iz **vaših želja za užitkom**. Novi prijevod NKJV zasigurno ispravno tumači smisao, iako u grčkom izvoru ne postoji riječ koja bi izravno odgovarala izrazu „*želje za*“. No, Jakovova izjava gotovo da personificira riječ *užici*, tako da ti *užici* postaju poput neprijateljskih vojnika koji vode **rat** unutar njegovih čitatelja, to jest, u **vašim** (tjelesnim) udovima.

Zašto su se kršćani *međusobno borili*? Zato što su se borili *sami sa sobom*, dobre i zle pobude sukobljavale se se jedna s drugom!

4:2 Njihov nemirani unutarnji život se opisuje kroz terminie njegove krajnje frustrirajuće prirode. **Žudite, a nemate** – ono što su željeli bilo im je nedostižno. **Ubijaš i zavidiš, a ne možeš postići**. Malo je vjerojatno da Jakov misli da su njegovi čitatelji doslovno činili ubojstvo, ali, kao što apostol Ivan izjavljuje: „*Tko god mrzi svoga brata, ubojica je*“ (1. Ivanova 3:15).

U njihovom ljubomornom neprijateljstvu prema nekom kršćanskom bratu ili sestri, Jakovljevi su čitatelji zasigurno bili krivi za to što su mu „željeli nestanak“ (poput misli: „*Volio bih da je mrtav*“), a zatim i za zavist zbog onoga što su se nadali da bi mogli dobiti ako bi ta osoba zaista nestala. No budući da se taj ubojiti duh nije mogao ostvariti (previše rizično, previše sramotno, previše grešno itd.), to je samo pojačalo njihovu frustraciju. Unatoč njihovoj mentalnoj mržnji i intenzivnoj zavisti, ostali su na početku – nisu mogli *postići* ono što su željeli. Sve što im je preostalo je bilo nastaviti međusobne sukobe u svim neugodnim oblicima. **Zato se borite i ratujete**, kaže Jakov. Iz duboke frustracije, njihova je crkva postala bojno polje.

No, jednako tragična kao njihova unutarnja sebična frustracija bila je i činjenica da se nisu obratili Bogu kako bi zadovoljili svoje potrebe: **Nemate jer ne molite**.

4:3 S druge strane, kada su **molili**, njihovi su zahtjevi bili pogrešno usmjereni. (Riječi **molite, a ne primete jer loše molite** znače "molite na loš način", pri čemu "loš način" prevodi grčku

riječ *kakōs*.) Njihove su molitve bile loše upravo zato što su bile sebične. Što god su tražili od Boga, namjeravali su **potrošiti na svoje užitke**.

Ova je fraza izuzetna. Koristeći riječ *potrošiti* (*dapanēsēte*), Jakov jasno implicira da bi se koristili koje su tražili od Boga brzo potrošile. One ne bi imale trajno vrijednu svrhu. U kombinaciji s riječju *potrošiti*, riječ *užici* sugerira prolazna zadovoljstva pogrešne vrste (za razliku od neutralnog značenja u 4:1). Nije ni čudo da *ne dobivaju odgovore* na takve molitve!

Kada Jakov piše "*ne molite*", misli na molitve koje bi, ako bi bile uslišane, zadovoljile temeljne potrebe njegovih čitatelja. Među očitim molbama, trebali su tražiti mir i harmoniju sa svojom braćom te kraj nemirima u crkvi. Ali kada također piše "*molite, a ne primajte*", misli na pogrešno usmjerene i ne razborite molitve. Molitva *može* rezultirati ispunjenjem potreba, ali *ne* i ugađanjem našim sebičnim željama.

4:4 Ogorčen zbog takvog stanja stvari (4:1-3), Jakov se ne suzdržava i izričito optužuje svoje čitatelje nazivajući ih **preljubnicima i preljubnicama**. Kao i u slučaju izraza "ubijate" (4:2), Jakov vjerojatno ne govori doslovno. Ono što ga uzrujava jest njihova očigledna ne vjernost Bogu koju su pokazali žudeći za **prijateljstvom sa svijetom**. Kako će kasnije postati jasnije u poglavlju, neki od njegovih čitatelja voljeli su se hvaliti svojim poslovnim pothvatima (4:13-16). U tome su pokazali izrazito materijalistički i *svjetovni* duh.

Zapravo, Jakov je već upozorio čitatelje na potrebu da "se čuvaju od ljage svijeta" (1:27). To je upozorenje odmah popraćeno prijekorom zbog ponašanja u crkvi, gdje su bogataši bili obasipani pažnjom, dok su siromasi bili ponižavani (2:1-7). Kroz poslanice se stvara slika kršćanskih čitatelja, od kojih su mnogi materijalistički nastrojeni, njeguju veze s bogatima dok istovremeno nastoje postići financijski uspjeh za sebe. Ali sve je to bilo u svojoj srži svjetovno.

Zar njegovi čitatelji nisu shvaćali, da Jakov pita "**prijateljstvo sa svijetom znači neprijateljstvo s Bogom**"? Zar nisu znali da "**tko god želi biti prijatelj svijeta, postaje neprijatelj Božji**"?

Često se u Novom zavjetu izraz svijet (*kosmos*) koristi za sustav ili entitet koji je neprijateljski nastrojen prema Bogu i pod utjecajem Sotone (npr. 1. Korinćanima 1:20-21; 2:12; Galaćanima 6:14; 2. Petrova 1:4; 1. Ivanova 2:15-17; 3:1; 5:19). Materijalizam, nemoral i duhovna sljepoća ključne su sastavnice tog sustava zla koji je u oštrom sukobu s Božjim ciljevima na zemlji.

Jakov ovdje naglašava (kao i Ivan u 1. Ivanovoj 2:15-17) da se ne može biti u dobrim odnosima i s Bogom i sa svijetom. Čovjek mora odabrati stranu kojoj zaista pripada, a kada netko odabere *prijateljstvo sa svijetom*, automatski odabire *neprijateljstvo prema Bogu*. Odlučuje se biti protivnik svoga Stvoritelja i Otkupitelja. To je isto kao kada se oženjeni muškarac odluči upustiti u preljub s drugom ženom. Time automatski odbacuje vjernost svojoj ženi. Tako i Jakovljevi čitatelji, u svojoj žudnji za svjetovnim prihvaćanjem i ugledom, čine duhovni preljub i odriču se prijateljstva sa svojim Gospodinom. Možda ih je iznenadilo da im je to tako rečeno, ali Jakov im želi otvoriti oči i pokazati do koje je tužne dubine pala njihova duhovnost i odanost Bogu.

4:5 Jakov također želi da shvate da Bog ne prihvaća takvu ne vjernost ravnodušno. Stoga ih podsjeća da **nije uzalud što Pismo kaže da Božji Duh žudi za nama s ljubomorom**. Ovo je zasigurno značenje ovog teksta, iako nijedno pojedinačno pismo ne sadrži točne riječi koje

Jakov ovdje koristi. Ipak, istina da je Bog ljubomoran Bog dobro je poznata iz Pisma (npr. Izlazak 20:5; 34:14).

Stoga se navodnici u NKJV-u mogu izostaviti (jer grčki Novi zavjet nije imao takve oznake), a Jakovljeve se riječi ovdje mogu smatrati parafrazom biblijske istine, oblikovane na način prikladan za Novi zavjet.

S druge strane, izostanak grčke riječi *hoti* ("da") nakon riječi *kaže* ostavlja dojam da Jakov doista citira neki izvor. U tom slučaju, izvor tog citata ostaje nepoznat i možda potječe iz kršćanske himne ili proroštva. No, i dalje bi bilo istinito da se te riječi parafraziraju onako kako Pismo uči, te ih se s pravom može smatrati nečim što *Pismo kaže*.

Starozavjetna istina da je Bog ljubomoran Bog ovdje je spojena s novozavjetnom istinom da Njegov **Duh prebiva u nama**. A budući da je Duh Sveti Bog, sve što se može reći o Bogu, može se reći i o *Duhu*. Ako je Bog ljubomoran, onda je i Njegov Duh ljubomoran. Jakov potvrđuje da Božji Duh, koji prebiva u vjernicima, **žudi ljubomorno** za odanošću čitatelja.

Zbog toga je duboko ražalošćen njihovim nastojanjima da budu *prijatelji sa svijetom*. Jakov smatra da njegovi čitatelji ovo moraju shvatiti krajnje ozbiljno, jer Pismo ne govori takve stvari *uzalud*. Riječi *uzalud*, u kombinaciji s jakim naglaskom na Božjoj ljubomori, nagovještava mogućnost Božje osude ako ignoriraju težnje Njegova Duha.

2. Gnjev se liječi poniznošću (4:6 – 5:6)

4:6 Iako je Jakov nagovijestio moguću kaznu za sramotno ponašanje svojih čitatelja (vidi 4:5), ne zadržava se na tome. Umjesto toga, ističe da je Bog, čiju su ljubomoru izazvali svojim *prijateljstvom sa svijetom*, ipak sklon iskazivanju milosti.

"On daje još veću milost" naglašava to snažno. Bog nikada ne ostaje bez milosti – On nikada ne iscrpljuje njezin izvor – uvijek ima *još milosti* za dati. Ovo je sasvim prikladan zaključak za autora koji je proveo život pod istim krovom s Gospodinom (Iv 1:14).

S obzirom na to da je božanska milost neiscrpna, Jakov potiče svoje čitatelje da se stave u položaj u kojem će je moći primiti. U tom kontekstu citira Izreke 3:34, onako kako se pojavljuju u grčkom Starom zavjetu (Septuaginta): **"Bog se oholima protivi, a poniznima daje milost."**

Ako njegovi čitatelji ostanu **ponosno** oholima, Bog će im se suprotstaviti. Iako je i dalje prisutno upozorenje na moguće posljedice, glavni naglasak je na tome da **Bog daje milost poniznima**. Božanska naklonost (*milost*) bit će dostupna njegovim čitateljima ako ponovno steknu potrebnu poniznost.

Sva suparništva i sukobi koji su razdirali njihove crkve (4:1-3) bili su očiti izrazi ponosa. Taj se duh morao odlučno odbaciti.

4:7 Ono što sada slijedi je jasan poziv na pokajanje. Njegovi čitatelji trebali bi započeti sa **predanjem Bogu**, odnosno s čvrstom odlukom da čine ono što je ispravno i ugodno Njemu.

Ali takva odluka neće proći bez izazova. Sotona će je iskušavati. Zato Jakov zapovijeda: **"Oduprite se đavlu, i pobjeći će od vas!"** Baš kao što je Isus učinio tijekom Svoje kušnje, i oni bi se trebali usprotiviti đavlu te onda mogu očekivati pobjedu!

Koliko god moćna bila Sotonina zavodljiva sredstva, on **nije nepobjediv**. Kršćanin koji je čvrsto predan Bogu i autoritetu Njegove Riječi može računati na pomoć Duha Svetoga koji prebiva u njemu. Kada đavao naiđe na takav otpor, prestat će sa svojim napadima i pobjeći.

4:8 Ali nije bilo dovoljno samo ponovno potvrditi svoju predanost na poslušnost i odupiranje iskušenjima.

Pokajanje mora imati osobnu dimenziju u kojoj se obnavlja narušeno zajedništvo kršćanina s Bogom. Zbog toga Jakov usmjerava svoje čitatelje da se **približe Bogu**, znajući da će takva radnja biti uzvraćena: i **On će se približiti vama**. Naravno, kao što apostol Ivan jasno kaže (1. Ivanova 1:9), ispovijedanje grijeha prvi je korak približavanja Bogu ponovno. Ali obnovljena molitva i razmatranje Pisma također su prikladni koraci. Bog će odgovoriti na takve korake, ne samo oprostom, nego i drugim znakovima svoje blizine. On je uvijek više željan premostiti jaz između vjernika i Sebe nego što su oni. Obnovljena bliskost, dakle, između Boga i Jakovljevih čitatelja upravo je ono što Jakov ovdje ima na umu. Bog bi im izašao u susret više od pola puta.

Koliko god bila milostiva pozivnica *da se približe Bogu*, to se ipak ne može učiniti bez iskrenog i bolnog odricanja od grijeha. Kada se čak i predani kršćani nađu u Gospodinovoj prisutnosti, njihovo bijedno stanje postaje im duboko bolno (vidi Izaija 6:1-5; Otkrivenje 1:17). Jakovljevi čitatelji teško su mogli očekivati da će se istinski *približiti Bogu* bez sličnih osjećaja.

Zato su sada potaknuti da **očiste** svoje **ruke** od grijeha i da **očiste** svoja **srca** od svoje **dvoličnosti**. Moraju odbaciti svaku zlu stvar koju su njihove ruke činile. Također, moraju se odreći podijeljene odanosti koju su imali, koja ih je odvlačila prema svjetovnim brigama.

4:9 Ako se to učini s razlučivanjem i dubokom predanošću, bilo **bi prirodno da tuguju, žale i plaču**. Svaka razdraganost koju osjećaju trebala bi se pretvoriti u **tugovanje**, a svako veselje koje proživljavaju mora biti zamijenjeno **tugom**. To, naravno, ne znači da su **smijeh i radost** pogrešni. Naprotiv, oboje su korisni za ljudsko iskustvo (vidi, npr. Psalam 126.2; Izreke 17:22). Ipak, kada se pojedinac suočava s osobnim grijesima u Božjoj prisutnosti, *smijeh i radost* nisu prikladni, a takva lakoća sugerira očigledan nedostatak ozbiljnosti u pokajanju. Ali kada je srce osobe ganuto dubinom vlastite pokvarenosti pred Bogom, reakcije koje se ovdje nalažu čine se ne samo prirodnima nego i snažno spontanima.

Grijesi za koje su čitatelji trebali učiniti pokajanje (4:1-3) u potpunosti opravdavaju zahtjeve koje Jakov postavlja u ovom stihu. Kao i u svakom kršćanskom pokajanju, cilj je bio konačno odricanje od njihovih teških pogrešaka. Površno i olako pokajanje čini ponavljanje istih prijestupa mnogo vjerojatnijim.

4:10 Cilj je, dakle, bio istinsko poniziti same sebe **pred Gospodinom**. Ako to učine ispravno, Bog će ih jednom **uzvisiti**. Grčki glagol preveden kao „uzvisiti“ jest *hypsōsei* i znači „uzdignuće“. Ako se sada ponize pokajanjem, Bog će ih jednog dana „uzvisiti“. Bez obzira hoće li se to dogoditi u ovom životu ili ne, Bog će zasigurno nagraditi njihovu „poniznost“ svojim „uzdignućem“ u vrijeme i na način koji On odabere.

4:11 Konkretno, **neka ne govore zlo jedni o drugima.** U zajednicama s problemima na koje se Jakov usredotočio (4:1–3), nije moglo biti prestanka sukoba ako ne prestane kritički i osuđujući govor o drugima. Glagol koji je preveden kao *govoriti zlo (katalaleite)* dovoljno je širok da obuhvati svaku vrstu negativnog govora koji šteti najboljim interesima kršćanskog brata ili sestre, bez obzira na to je li sadržaj istinit ili lažan.

Takav govor, naravno, bio je i negativna presuda o karakteru ili ponašanju tog brata u Kristu. Zato Jakov optužuje da **onaj tko govori zlo o bratu i sudi bratu**, u tom istom trenutku govori zlo o Zakonu i sudi Zakonu. Ovdje Jakov vjerojatno ponovno misli na *kraljevski zakon* iz Pisma (vidi 2:8), koji je u Levitskom zakoniku 19:16-18 prethodno popraćen upozorenjem „ne idi okolo kao klevetnik među svojim narodom“ (r. 16). Ljudi koji pričaju o manama i pogreškama drugog kršćanina očito krše zapovijed da „ljube bližnjega svoga kao samoga sebe.“ Ali, kršeći tu zapovijed svojim kritikama drugih, oni zapravo kritiziraju i *osuđuju kraljevski zakon*. Budući da je takav govor zabranjen zakonom, onaj tko ga ne poštuje praktički govori: „Ovaj zakon nije dostojan moje poslušnosti i smatram da za mene ne vrijedi u ovom slučaju.“ Nema sumnje da bi čitatelji bili iznenađeni ovom tvrdnjom, ali ona je istinita za svaki prekršaj Zakona. Prekršitelj Zakona izriče vlastiti negativni sud o svakoj zapovijedi koju ne posluša. Takvo ponašanje bilo je sve osim ponizno (vidi r. 10). Tko god zauzme stav koji, po svojoj prirodi, sudi Božjem Zakonu, stavlja sebe *iznad* tog zakona. Ali u tom slučaju, kaže Jakov, **nisi izvršitelj Zakona, nego sudac.** To jest, takva osoba napušta svoju ispravnu ulogu poniznog podlaganja *zakonu* i uzvisuje se u ulogu *suca*. Oholost takvog čina, makar bila nenamjerna, očita je.

4:12 Nijedno ljudsko biće ne može ispuniti takvu ulogu, jer postoji **samo jedan Zakonodavac.** Jedino Bog ima vlast da spasi i da uništi, tj. da **očuva ili oduzme život.** Glagoli koji se ovdje koriste (*sōsai* i *apolesai*) u svjetovnoj grčkoj često su se odnosili na tjelesni život i tjelesnu smrt. Nema razloga da se ovdje u te glagole učitava nauk o vječnom spasenju. Bog je, naravno, jedini koji određuje vječnu sudbinu, ali ta je odluka već donesena: vjernici su već oslobođeni od konačnog suda i osude (Ivan 3:18; 5:24). Ali ovdje je prikladnije razumijevanje tjelesnog života ili smrti (kao i u Jakovljeva 1:21; 2:14; 5:15.20). Misao je tada ova: iako kršćanin može osuditi drugog vjernika riječima, samo Bog odlučuje hoće li ga „spasiti“ od kazne grijeha koja vodi u smrt (1:15; 5:20), ili će uništiti njegov život kao čin stege (usp. Djela 5:1–11; 1. Korinćanima 11:30).

Jakovljev zaključak, dakle, oštar je i izravan: **Tko si ti da sudiš drugoga?** Ako pokajanje njegovih čitatelja (Jakovljeva 4:7–10) treba biti istinsko, moraju biti dovoljno ponizni da prepoznaju kako nisu dostojni suditi drugome kršćaninu. Sve drugo je samo plod oholog samouzvisivanja.

4:13–14 S naglom i upadljivom izravnošću Jakov osuđuje one koji se razmeću svojim poslovnim planovima, potpuno zanemarujući prolaznu prirodu svoga života. Izraz iz NKJV prijevoda „**danas ili sutra**“ većina grčkih rukopisa Jakova ima kao *danas i sutra*, što je za preferirati. Ti hvalisavci puni su samopouzdanja u svoje dugoročne planove. Idu u određeni grad („**taj-i-taj grad**“) i njihovo će putovanje trajati dva dana (*danas i sutra*). Njihovi planovi predviđaju „**godinu dana**“ poslovne aktivnosti ondje, od čega očekuju „**zaradu**“. A ipak, kako Jakov ističe, ti hvalisavci **ne znaju ni što će biti sutra** (usp. Izreke 27:1). Ispplanirali su godišnji program a da ne znaju ni što im *sutrašnji* dan nosi. Bilo što se može

dogoditi sutra što bi poremetilo njihove namjere. Možda sutra više ni neće biti živi, jer su njihovi životi ništa više od **pare koja se pokaže na kratko, a zatim iščezne**.

4:15 Umjesto da tako oholo vjeruju u svoje planove, trebali bi priznati Božju suverenu vlast nad svojim poslovima, pa čak i nad vlastitim životnim vremenom. Ono što bi **trebali reći**, ako su uistinu ponizni, jest da su i njihovi životi („**ako živimo**“) i njihova djela („**učinit ćemo ovo ili ono**“) podložni Božjoj volji. Riječi „**ako Gospodin htjedne**“ bile bi najprikladnije na njihovim usnama, ne kao prazna fraza, nego kao iskreno izražavanje njihove ovisnosti o Bogu.

4:16 Ali umjesto te poniznosti, čitatelji se zapravo **hvale u svojoj oholosti**. Ovaj izraz nije potpuno jasan kako je preveden u NKJV. Grčka fraza *kauchasthe en tais alazoneiais hymōn* bolje je prenesena u KJV prijevodu kao: „Vi se radujete u svojim hvalisanjima.“ Može se također prevesti kao: „Dičite se svojim nadmenim umišljajima.“ Jakov želi reći da su riječi samopouzdanja koje je upravo osudio (r. 13–14) više od pukog zaborava na Božju vlast. Naime, takvi umišljeni planovi sami su sebi izvor ponosa onima koji ih izgovaraju. Oni uživaju prikazivati te „umišljaje“ (*alazoneiai*) kako bi privukli divljenje drugih ljudi. Gledano iz te perspektive, **takvo je hvalisanje zlo**. Koliko se često događa u crkvi da ljudi vole iznositi svoje planove (vezane za posao ili bilo što drugo) pred drugima da bi izazvali poštovanje, divljenje i priznanje. Čak i misionar ili propovjednik može upasti u zamku da predstavi svoje planove za služenje Bogu kao način da zadobije čast među svojim kršćanskim bližnjima. Jakovljeve riječi ovdje su bezvremeni podsjetnik da je *svako takvo hvalisanje zlo*.

4:17 Dakle, ako Jakovljevi čitatelji znaju ispravan način djelovanja i govora, trebaju tako i činiti. Jer ako to ne učine, taj propust sam po sebi postaje grijeh. Ako znaju da bi trebali priznati svoju ovisnost o Božjoj volji kada govore o svojim planovima, trebali bi odmah početi tako postupati, jer: „**Tko zna činiti dobro, a ne čini, to mu je grijeh**.“ Grijeh se, dakle, može dogoditi ne samo kao loš čin, nego i kao propušteni dobar čin. Prema tome, vjernici ne bi smjeli izostaviti iz svoga govora priznanje da su njihovi životi i sve njihove aktivnosti krhke poput pare. Moraju priznati da samo Bog može omogućiti da učine ono što se nadaju ili planiraju učiniti.

5:1 U svjetlu materijalizma i pristranosti koje je Jakov već osudio, sada snažno i odlučno podsjeća na prolaznost svakog ljudskog bogatstva. Kako bi ih podsjetio na to, da gotovo poprima ulogu proroka i govori u tonovima koji nalikuju na proročanstva iz Starog zavjeta (vidi Joel 1:5, 13; Izaija 13:6; 14:31; 15:3; Jeremija 4:8, gdje se Jakovljeva riječ za **jaučite** – *ololyzontes* – pojavljuje u Septuaginti, grčkom prijevodu tih odlomaka). Njegove izjave očito više nisu upućene samo kršćanskoj zajednici, iako je poslanica namijenjena upravo njima. No njegove riječi žele probuditi čitatelje oštrim upozorenjem o eshatološkoj (posljednjoj) propasti svakog ljudskog bogatstva.

Gledajući prema van, u svijet, Jakov, poput proroka, najavljuje **nesreću** bogatima, što bi ih trebalo dovesti do suza i jadikovanja.

5:2-3 Tuga koja je primjerena bogatima sada se povezuje s konačnom propasti svakog ljudskog bogatstva. Kao što je često slučaj u proročkim izjavama, sud koji se tek treba dogoditi predstavljen je kao da se **već dogodio** (već izvršen) – Jakov vidi ljudsko **bogatstvo** već **pokvareno**, skupe **haljine** već **izjedenima od moljaca**, a **zlatu i srebru** već **zahrđalim**. No tada iznenađujuće dodaje da će ta **hrđa** **izjesti vaše tijelo kao oganj**. Jakov vjerojatno misli na

konačni Božji sud nad ljudskim bogatstvom na kraju Velike nevolje (usp. Zaharija 14:12–15), ali želi da bogati vjernici shvate da, vidjeli oni posljednje dane ili ne – sve njihovo bogatstvo će izgorjeti. Stoga ne smiju biti materijalisti ni pohlepni, niti pokazivati pristranost. Gomilanje beskorisnog bogatstva stajat će kao *svjedočanstvo protiv bogataša ovoga svijeta*, jer su bili toliko ludi da su **skupljali blago u posljednjim danima**.

5:4 Pravda će, dakle, stići beskrupulozne bogataše ovoga svijeta. Kroz cijelu povijest – ne samo u Jakovljevo vrijeme – bogati su često **kršili prava radnika zadržavajući** njihove **nadnice**. To ne znači da ih nisu plaćali, već da su ih varali isplaćujući im manje nego što su zaslužili. Jakov ovdje prikazuje te **nadnice** kao svjedoke koji optužuju bogate i **viču** Bogu za osvetom. Te vapaje čuje (i osvetit će ih) Gospodin nad vojskama (hebr. *Jahve Sabaot*). I ovdje je očita aluzija na drugi Kristov dolazak, budući da će se tada vratiti kao Sudac, predvodeći nebeske *vojske* (Otkrivenje 19:14).

5:5-6 U drevna vremena, bogataši su često priređivali gozbe prilikom šišanja ovaca i klanja životinja za meso na svečanim stolovima (usp. 1. Samuelova 25:4-8; Psalam 44:22; Jerermija 12:3). Jakov kaže da se ponašanje bogatih ljudi može usporediti s tim. Oni **su živjeli...u raskoši i užicima**, toveći svoja srca **kao za dan klanja**. Metafora je snažna. Bogataši su prikazani kao oni koji svakodnevno uživaju u gozbama, prepunjavajući svoja srca užicima i zadovoljstvima kojih imaju u izobilju. (Usporedi s bogatašem iz Luka 16:19 koji je „svaki dan sjajno živio“.) No tragično je to što njihov *dan klanja* ne uključuje samo ubijanje ovaca. Imali su i *druge* žrtve: **osudili ste i ubili pravednika i on vam se nije opirao**. Ruke bogataša, dakle, bile su uprljane prijevarom (Jakovljeva 5:4) i ubojstvom (r. 6). Pravedni ljudi, koji se nisu opirali nepravdi, stradali su u progonima koje su potaknuli bogataši (vidi 2:6-7). Krivnja bogataša je ogromna. Zapanjujuće, Jakovljevo proročko izlaganje iznenada završava upravo na toj noti osude. No, retorički učinak tog naglog zaključka je snažan kao da Jakov želi istaknuti ubojstvo pravednih kao konačnu i najtežu optužbu protiv bogataša, koja potpuno opravdava sve ono što im je najavio kao krajnju propast. Nadati se je da će nakon ovako dramatične osude **ljudskog bogatstva i bogatih**, Jakovljevi čitatelji početi **manje cijeniti materijalne stvari**.

V. Epilog: Ustrajte u kušnjama do kraja (5:7–20)

A. *Ustrajnost će biti ispravno nagrađena (5:7–11)*

5:7 Jakovljevo proročko izlaganje (5:1–6), iako je dio središnjeg dijela poslanice, on priprema pozornicu za zaključak. Proročanstvo se ne koristi samo kako bi se čitatelji odvratili od svjetovnog bogatstva, već i kako bi ih ohrabrilo da ustraju do kraja, bez obzira na trenutne nevolje koje podnose. Zato im poručuje da **budu strpljivi... do dolaska Gospoda**. Nevolje mogu pojačati iščekivanje Kristova povratka, ali ako vjernici gledaju na Njegov dolazak samo kroz prizmu vlastitih problema, mogli bi postati nestrpljivi, umjesto *strpljivi*. U poljoprivrednom društvu Palestine u Jakovljevo vrijeme, **rani i kasni dažd** bili su dobro poznati (nakon sjetve: kasna jesen; prije žetve: rano proljeće). Stoga bi **seljak**, koji strpljivo čeka te sezonske kiše važne za plodnu žetvu, mogao poslužiti Jakovljevim čitateljima kao uzor strpljenja. No, budući da je slika žetve duboko ukorijenjena u novozavjetnoj eshatologiji (npr. Matej 13:39), ovdje se vjerojatno aludira i na Gospodina kao božanskog zemljoradnika, koji strpljivo čeka dovršetak svega.

5:8 U svakom slučaju, bilo da mislimo na ljudskog ili božanskog zemljoradnika, Jakovljevi čitatelji imaju razloga da i sami **budu strpljivi i učvrste svoja srca**, jer **dolazak Gospodnji je blizu**. No, kao i u drugim dijelovima Novog zavjeta, postavlja se pitanje *kako je dolazak Gospodnji mogao biti blizu* u Jakovljevo vrijeme, ako je prošlo gotovo dvije tisuće godina, a Krist se još nije vratio? (Na ovo već odgovara Petar u 2. Petrovoj 3.3–9.) Postoji više odgovora na tu nevjerničku sumnju, ali najprikladniji u ovom kontekstu jest: dolazak Gospodnji je *uvijek blizu* (*ēngike* – „približio se“) upravo zato jer nijedan poznati događaj ga ne mora prethoditi (vidi sljedeći redak). Tijekom ovih svih više od dvadeset stoljeća, Kristov povratak uvijek je imao tu karakteristiku, tako da bi vjernik s pravom mogao reći: „Možda baš danas.“ Sve što se *mora* i *može* dogoditi može *nastupiti* danas istinski je *blizu*. Stoga čitateljima ovo znanje treba poslužiti kao sredstvo da ne uznemiruju i da se *učvrste svoja srca* i ustraju.

5:9 Ako su njihova srca doista učvršćena u tom iščekivanju (Kristova dolaska), čitatelji **neće mrmljati jedni protiv drugih**. Riječ *mrmljati* ovdje prevodi glagol (stenazete), koji znači „uzdisati“ ili „jaukati“. U usporedbi s *ratovima* i *svađama* koje je Jakov ranije ukorio (4:1-3), ovaj glagol djeluje prilično blago. Jakov dobronamjerno pretpostavlja da će njegov poziv na obraćenje (4:7-12) biti prihvaćen i da će crkve uživati u unutarnoj slozi i miru. No, realnost zahtijeva da upozori i na najblaže oblike nezadovoljstva među kršćanima. Čak i ako se radilo samo o „uzdahu“ ili „jauku“, to se treba izbjegavati, jer Gospodin može doći u bilo kojem trenutku. Ovo osjećanje blizine Spasiteljeva povratka izraženo je upečatljivom slikom, **Gle, Sudac stoji pred vratima!** Čitatelji su time prikazani kao tuženi ili optuženici koji čekaju u sudnici. Potrebna je potpuna tišina iz poštovanja prema sucu koji je upravo pred vratima i koji će uskoro ući i sjesti na sudačku stolicu. Kao da rimski lictor najavljuje dolazak suca, Jakov poziva „Tišina!“ Kršćani moraju potpuno utišati svoje pritužbe jedni protiv drugih, svjesni da njihov Gospodin i Sudac može svakog trenutka pojaviti i sjesti na *Bēma* (Sudačko Prijestolje), da bi procijenio njihove živote (usp. 2:12–13; Rimljanima 14:10–12; 2. Korinćanima 5:10). Stoga se moraju pobrinuti da ih On ne zatekne u duhu kritike i ogorčenosti prema braći (usp. Rimljanima 14:12–13a).

5:10 Trebaju li čitatelji još neki razlog da strpljivo izdrže do kraja? Ako da, neka uzmu za **uzor proroke, koji su govorili u ime Gospodnje**. Jakov vješto prelazi s poticaja temeljenog na proročanstvu (Kristov povratak, r. 7–9) na poticaj temeljen na primjerima samih proroka. Sluge Božje, poput Danijela i Jeremije, znali su što znači **patiti i strpljivo** podnositi.

Riječ koja je ovdje prevedena kao *patnja* (*kakopatheia*) podrazumijeva izdržavanje teškoća i trpljenje, i ponešto se razlikuje od riječi strpljenje (*makrothymia*), koja označava samokontrolu i kontrolu emocija – ono što bismo kolokvijalno nazvali „dug fitilj“. Čitateljima je već rečeno da budu strpljivi (*makrothymēsate*)... do dolaska Gospodnjeg (r. 7–8) i da obuzdaju svoj bijes jedni prema drugima (r. 9). Proroci iz davnine pokazali su upravo tu osobinu samokontrole, dok su podnosili mnoge teške kušnje.

5:11 No, unatoč njihovim patnjama, Jakov kaže da vjernici gledaju na proroke s divljenjem i poštovanjem zbog njihove ustrajnosti. **Zapravo**, isti odnos neka imaju prema svima koji se ustrajno drže pod kušnjama: blago onima koji ustraju. To su sigurno mogli reći i za **Joba**, čija je **postojanost** (*hypomonē*, „izdržljivost“) pod kušnjom bila nadaleko poznata među onima koji poštuju Stari zavjet. Čitatelji su također **vidjeli** (u poznatoj biblijskoj priči) kakav mu je **kraj Gospodin namijenio**. Riječ *kraj* ovdje jasno upućuje na završetak Knjige o Jobu, gdje piše: „I Jahve blagoslovi posljednje dane Jobove više nego

prve“

(Job

42:12).

Budući da je Job svoj život završio s mnogo više nego što je imao na početku, čitatelji sami mogu zaključiti da je **Gospodin doista pun samilosti i milosrđa**.

Značenje ovoga, bez sumnje, jest da čitatelji mogu očekivati neku vrstu “nagrade” za ono što su podnijeli (ili izgubili) tijekom kušnji koje im je Bog poslao — pod uvjetom, naravno, da su se u tim kušnjama ponašali ispravno, poput Joba i proroka. Jakov u tekstu koristi općenit jezik, kojim jednostavno naglašava da je Bog zaista *pun samilosti i milosrđa* prema onima koji ustraju. Čitatelji nemaju pravo tvrditi da njihova nagrada mora biti materijalna, kao što je bila ona koju je primio Job. Umjesto toga, Jakovu su vrlo vjerojatno najvažnije duhovne koristi koje dolaze iz kušnji (usp. 1:1–12). Ipak, s obzirom na to da kontekst snažno ukazuje na dolazak Suca (redci 7–10), prirodno je pretpostaviti da Jakov također misli i na nagrade koje će se dijeliti na Kristovom sudu (usp. 1. Korinćanima 3:14; 2. Korinćanima 5:10). Dovoljno je reći da je Jakov duboko vjerovao kako će ustrajnost u kušnjama biti obilno nagrađena od Gospodina koji je pun milosrđa i samilosti.

B. Ustrajnost može biti podržana molitvom (5:12–20)

Jakov u stihovima 5:7–11 iznosi snažan poziv na strpljivo ustrajanje do dolaska našeg Gospodina. Sada, u završnom dijelu svoje poslanice, nudi konkretne i praktične savjete povezane s potrebom da čitatelji izdrže. Kao i u 1:19, i ovdje daje tri jasne upute.

5:12 Kao prvo, potiče ih da izbjegavaju zakletve. **Izraz prije svega** (*pro pantōn*) služi za naglašavanje, a ne znači da je ova zapovijed važnija od svih drugih. Upravo kad su ljudi pod pritiskom i u kušnjama, skloni su koristiti neprimjeren govor, uključujući zaklinjanje. Davanje zakletvi da bi se dokazala istinitost nečijih riječi zapravo podrazumijeva da su uobičajene tvrdnje nedostatne. Zato čitatelji trebaju prestati s takvom praksom. Ne bi se smjeli **zaklinjati ni nebom ni zemljom ni bilo kojom drugom zakletvom**, kao što je to i sam Gospodin poučavao (Matej 5:34). Umjesto toga, trebaju biti ljudi od riječi, neka njihovo “Da” znači da, a “Ne” ne, bez potrebe za dodatnim dokazivanjem koje zakletva sugerira. Na ovom mjestu NKJV prevodi grčki tekst kao **da ne padnete pod osudu** (*hypo krisin*). No vrlo je vjerojatno da stari rukopisi koji imaju taj izraz sadrže pogrešku prepisivača: mala grčka riječ *eis* („u“) vjerojatno je izostavljena. Time je nastala riječ *hypokrisin* (licemjerje), koju su urednici zatim podijelili na *hypo krisin* („pod osudu“). Velika većina grčkih rukopisa Jakovljeve poslanice ipak sadrži riječ *eis*, tako da bi tekst pravilno glasio: „da ne padnete u licemjerje“ (*eis hypokrisin*). Zaklinjanje lako vodi u licemjerje jer omogućuje osobi da laže pod krinkom svečanog izraza iskrenosti. Petar je upravo na taj način pao u licemjerje kad je zanijekao Gospodina. Jakovljeva mudrost svodi se na ovo: vjernik ne bi trebao morati izgovoriti zakletvu da bi dokazao: „ovaj put stvarno govorim istinu“. Umjesto toga, trebao bi uvijek govoriti istinu. Na taj način može izbjeći zamku zaklinjanja, koje vrlo lako vodi u neiskrenu i licemjernu komunikaciju.

5:13 Jakov ovdje, u biti, traži smirenost i primjereno ponašanje čak i u okolnostima stresa. Izrečena zakletva iz afekta loš je odgovor na bilo koju situaciju. Ali što ako netko zaista **pati**? Tada je, sasvim prirodno, rješenje molitva. A ako je netko dobre volje i radostan? Tada neka izrazi svoju zahvalnost slavljenjem Boga. Glagol preveden kao neka pjeva psalme (*psalletō*)

vjerojatno ima šire značenje: neka pjeva hvalu. Ipak, moguće je da su u ranoj Crkvi te hvalospjevne pjesme često bile temeljene upravo na psalmima iz Starog zavjeta.

5:14-15 Što ako osoba koja pati (spomenuto u retku 13) zapravo boluje? Molitva i dalje ostaje prikladna (redak 13), ali ovdje Jakov upućuje na posebnu vrstu molitve, dostupnu upravo **bolesnoj** osobi. Bolesna osoba može **pozvati starješine crkve**. Oni će doći, pomazati ga uljem i **potom moliti nad njim u ime Gospodina**. (Grčki tekst jasno pokazuje da *pomazanje* prethodi molitvi.) Ako Bog nekome ili svima od njih dadne molitvu vjere, ta će molitva spasiti bolesnika od smrti, i Gospodin će ga podići. Jakov ne sugerira da *starješine* posjeduju dar ozdravljenja. Oni djeluju kao posrednici moleći u ime onoga koji je bolestan. Također, Jakov ne obećava ozdravljenje *u svakom* slučaju. U nekim situacijama možda ni starješine neće znati je li ozdravljenje u skladu s Božjom voljom. Što su ti ljudi duhovno zreliji i biblijski pronicljivi, to će bolje znati duhovno procijeniti situaciju i moliti sukladno tome. Budući da se pomazanje vrši *u ime Gospodnje*, time se priznaje potpuna ovisnost o Božjoj *suverenosti* u procesu ozdravljenja. Jedino suvereni *Bog* može bolesnoga doista *podići*. To odgovara i biblijskoj simbolici u Starom zavjetu pomazanje uljem često je označavalo Božji izbor i postavljanje osobe na određenu službu bilo proroka, svećenika ili kralja. Postoji i druga mogućnost da se Jakov ovdje *referira* na tadašnju uobičajenu medicinsku praksu (usp. Marko 6:13; Luka 10:34). Pomazanje uljem bilo je čest kućni lijek. Ako je to slučaj, tada starješine najprije pružaju medicinsku pomoć, a zatim mole za bolesnika. Jakov potom dodaje da, ako je grijeh prisutan, može doći i do oprostjenja i do ozdravljenja. No važna je formulacija: **ako je počinio grijehe**, služe kao nužno upozorenje. To jasno pokazuje da nema svaka bolest uzrok u grijehu (kako neki pogrešno uče), ali neke bolesti mogu biti posljedica grijeha (usp. 1. Korinćanima 11:30). Činjenica da netko poziva starješine ukazuje na to da je ta osoba voljna suočiti se s mogućim grijehom. *Starješine* bi trebale razborito istražiti postoji li potreba za pokajanjem, osim ako situacija to već jasno pokazuje da je potrebno. To dodatno potvrđuje da nije mudro da starješine same iniciraju postupak koji Jakov opisuje. Ako ih *bolesna* osoba nije pozvala, možda je to zato što u sebi nosi grijeh s kojim se još nije spremna suočiti.

5:16 Ipak, svi čitatelji Jakovljeve poslanice trebali bi biti spremni na otvoreno i iskreno priznanje grijeha, koje je nužan preduvjet za ozdravljenje (**da ozdravite**). Ipak, zapovijed **ispovijedajte jedni drugima prijestupe svoje** i dalje se nalazi u kontekstu rasprave o bolesti, te je ne treba tumačiti kao općenitu naredbu. Nigdje u Bibliji ne postoji zapovijed da javno ispovjedimo sve svoje grijehe kojih smo svjesni. Ispovijed Bogu je obvezna za svaki poznati grijeh, i treba se vršiti u skladu s 1. Ivanova 1:9. Samo ovdje, u ovom retku, postoji jasna zapovijed da ispovijedamo **jedni drugima**, i to isključivo u kontekstu molitve starješina i vjernika (molite jedni za druge), kako bi Bog ozdravio bolesnoga.

Izgleda da Jakov u stihovima 14-15, nije imao na umu trenutačno ozdravljenje koje se dogodi odmah nakon molitve starješina. On govori o zajedničkoj molitvi kako starješina, tako i cijele zajednice i to s ciljem konačnog (a ne nužno trenutnog) ozdravljenja. Ako bolesna osoba vjeruje da je Božja stega došla na njega zbog grijeha, tada bi trebala biti spremna otvoreno priznati svoje pogreške, kako bi uklonila prepreke za djelotvornu molitvu. Molitva *može* činiti čuda! Međutim, ne ako dolazi iz nepravedna srca, ili ako je plitka, mehanička i površna.

Molitva je djelotvorna i učinkovita kada je **žarka** i izrečena od **strane pravednika**. Izrazi **učinkovita**, **žarka** u grčkom jeziku zapravo dolaze iz jednog glagolskog oblika (*energoumenē*), koji je teško točno prevesti. Poznati engleski prijevod NKJV vjerno prenosi smisao, ali s

obzirom da je i sam engleski glagol “energize” nastao od te grčke riječi, Jakovljevu izjavu mogli bismo parafrazirati kao „molitva koja je duhovno puna snage“ ili „molitva koju pokreće Bog“. Poanta je da takva molitva nije ni formalna ni rutinska, već je snažna i prožeta Duhom, to je ona molitva koja dolazi iz srca i duše.

Takvu molitvu može izgovoriti samo *pravedan čovjek*, i Jakov time nagovještava da bi i sam bolesnik, ako se iskreno pokaje, mogao djelotvorno moliti za vlastito ozdravljenje. Upravo je to učinio pravedni kralj Ezekija kad je bio na smrti (2. Kraljevima 20:2-6), iako koliko znamo njegova bolest nije bila povezana s grijehom.

5:17 Kao klasičan primjer „djelotvorne i žarke molitve pravednika“, Jakov sada spominje **Iliju**, (koji) **je bio čovjek slične naravi kao i mi**. Ako su čitatelji možda pomislili da je *Ilija* bio neka vrsta duhovnog nadčovjeka, čiji se molitveni život ne može ponoviti, Jakov ih brzo ispravlja. *Ilija* je bio čovjek isto kao i svi drugi, a ipak je, njegova molitva zatvorila nebo na tri godine i šest mjeseci. U izrazu *Ilija... se uporno molio*, Jakov koristi frazu koja dolazi iz hebrejskog idiomatskog izraza. Grčke riječi (*proseuchē prosēuchato*) doslovno znače: “molitvom se molio” što bi se moglo slobodno prevesti kao “zbilja se molio”. To izravno upućuje kao što i NJKV sugerira, ono što je Jakov već rekao o „žarkoj, djelotvornoj molitvi“ (r. 16). Jakov ovdje zapravo kaže da je upravo takvu molitvu *Ilija* izrekao i rezultati su bili očigledni.

5:18 Ovo nije bilo jedino iskustvo molitve ovog pravednika. Naprotiv, *ponovno se molio*, i njegova je molitva utjecala i na **nebo**, koje je dalo **kišu**, i na **zemlju**, koja je rodila svojim plodom. Tako Jakov poručuje da i njegovi kršćanski čitatelji mogu postići mnogo (vidi mnogo koristi u stihu 16), ako su pravedni ljudi koji usrdno mole. Jakov je sada izašao iz teme bolesti, koja je bila povod za raspravu o molitvi (r. 16). Ozdravljenje fizičkih bolesti bilo je samo jedna od mogućih posljedica djelotvorne molitve. Kao što su svi koji su se sjećali priče o Iliji znali, molitve tog proroka bile su sredstva kojima se Bog koristio kao pozivom na pokajanje izraelskog naroda (1. Kraljevima 18). Molitva koja je zatvorila nebo stavila je Izrael pod Božju stegu, dok je molitva koja ga je ponovno otvorila donijela Božji blagoslov. No to se dogodilo tek nakon što se narod pokajao i odustao od štovanja Baala. Na taj je način Ilija vratio čitav narod s puta zablude (usp. r. 20). Slične prilike čekaju i na molitve Jakovljevih čitatelja.

5:19 Ta se istina sada jasno potvrđuje u završnoj izjavi poslanice (r. 19–20). Ova se izjava nipošto ne smije čitati odvojeno od prethodne rasprave o molitvi. Jakov je već otkrio da unutar crkava kojima piše mogu postojati bolesni ljudi koji su sagriješili, i da se njihova potreba može ispuniti kroz molitvu. Mogli bi postojati i drugi koji su duhovno zalutali, a da pritom uopće nisu fizički bolesni. Jakov otvoreno priznaje da takva potreba postoji i da je grijeh, nažalost, dio kršćanskog života. Zato stoji **ako tko od vas zaluta od istine**, bilo koji od njegovih čitatelja mogao bi biti onaj **koji ga vrati natrag**, baš kao što je to učinio Ilija za Izrael. Jakov ne mora ni izričito reći da se to ne može učiniti bez molitve. Ilija je očit uzor za takva djela obnove i vraćanja na pravi put.

5:20 Takvi su naponi itekako vrijedni truda. Naime, tko god vrati grešnika s puta njegove zablude (*hodou*, „put, cesta“) zapravo ga odvraća s grešnog puta koji ga može dovesti do tjelesne smrti (usp. 1:15). Dakle, trud kršćanina da svog brata vrati na put poslušnosti Bogu ima spasonosne razmjere. Ako u tome uspije, spasit će dušu (**psychē** – može značiti „život“, „osobe“) **od smrti**. No, učinit će i više od toga, jer obnovljeni grešnik prima milosrdno Božje oprostjenje. Tako se mnogi grijesi koje je čovjek počinio i nagomilao dok je bio odvojen od

Boga brišu iz Božjeg pogleda kada se taj čovjek obrati i vrati Bogu. Riječ prevedena kao **pokritće** (*kalýpsei*) znači „prekriti“, „sakriti“. Mnoštvo grijeha vraćenog grešnika sada je izvan pogleda, zahvaljujući oprost koji je primio. Ljubazni brat koji ga je vratio smatra se zaslužnim ne samo za spašavanje života svog bližnjega, nego i za to što ga je učinio „čistim“, kao da su njegovim naporima uklonjene sve moralne izobličenosti koje grijeh stvara (premda, naravno, jedino Gospodin istinski čisti čovjeka).

Zahvaljujući takvom osobnom angažmanu, kršćanin koji je prije lutao sada je i fizički živ i duhovno čist. Ovdje poslanica završava. No, ni na koji način ovaj završetak nije mlak ili antiklimaktičan. Naprotiv, u svom snažnom zaključku (5:7–20), Jakov je svoje čitatelje poveo na put od međusobnog gundanja (r. 9), preko iskrene brige za tjelesne potrebe drugih (usp. r. 16), do najuzvišenije točke: brige za duhovno stanje svoga brata (r. 19–20). Kad vjernici dosegnu ovu razinu, nadvladali su sebičnu usmjerenost na vlastite kušnje i nevolje. Njihove su oči sada uprte u duhovne potrebe braće i sestara, njihova su srca uzdignuta u molitvi za njih, a njihove ruke ispružene da ih vrate na pravi put.

